

Γιατί με σκοτώνεις σύντροφε; (Θωμάς Δρίτσιος)

«Όποιος ξέρει την αλήθεια και την κρύβει είναι εγκληματίας».

Μπέρτολτ Μπρεχτ

Με θάρρος μπροστά στην αλήθεια

Η ζωή της ελληνικής πολιτικής προσφυγιάς στις σοσιαλιστικές χώρες, είναι ελάχιστα γνωστή στον ελληνικό χώρο. Ήταν εύκολη η προσαρμογή των ανταρτών του Δημοκρατικού Στρατού και χιλιάδων άλλων ανθρώπων που μετά την ήττα, κατατρεγμένοι και κυνηγημένοι, βρήκαν άσυλο στις λαϊκές δημοκρατίες; Ποιο ήταν το ανθρώπινο κόστος της προσαρμογής αυτής;

Οι συνθήκες ζωής και προσαρμογής των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων οριοθετήθηκαν από τις δομές των συστημάτων των χωρών στις οποίες φιλοξενήθηκαν και εγκαταστάθηκαν και από ένα ειδικό ασφυκτικό καθεστώς που επέβαλλαν οι εναλλασσόμενες και αλληλοσπαρασσόμενες σταλινικές ηγεσίες του ΚΚΕ. Κάτω από αυτή την ιδιόμορφη κατάσταση, γράφτηκε μια από τις πιο αποκαρδιωτικές σελίδες στην ιστορία του ελληνικού επαναστατικού κινήματος. Είναι η σελίδα με τους ατέλειωτους και ποικιλόμορφους σκληρούς διωγμούς και κατατρεγμούς που δοκίμασαν οι πολιτικοί πρόσφυγες από το ίδιο τους το κόμμα που πίστεψαν και με αυτοθυσία υπηρέτησαν.

Η καταγραφή και η ανάγνωση μιας τέτοιας σελίδας προκαλεί τέτοιο συγκλονισμό και τόση οδύνη, που να αναρωτιέται κανείς αν ήταν χρήσιμο να προστεθεί στον κατάλογο μιας καθόλου ενθουσιαστικής βιβλιογραφίας για τα έργα και τις ημέρες των ανθρώπων που βρέθηκαν να καθοδηγούν ένα από τα ζωντανότερα και ηρωικότερα κομμουνιστικά κόμματα στον κόσμο, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας. Η απόκρυψη όμως της αλήθειας στο αριστερό κίνημα θα ήταν ασυγχώρητο έγκλημα. Θα βοηθούσε μόνο αυτούς που έμαθαν να δρουν στα

σκοτεινά, αυτούς που συρρίκνωσαν επικίνδυνα το ρωμαλέο αριστερό ελληνικό κίνημα κι έκαναν τη μεγάλη πλειοψηφία του ελληνικού λαού διστακτική και καχύποπτη απέναντι στις προθέσεις του.

Είναι αλήθεια ότι κάθε τίμιος αγωνιστής διακατέχεται από τον παλιό και γνωστό φόβο, μήπως τέτοιες «αποκαλύψεις» «δίνουν όπλο στον εχθρό». Κι ακόμα ότι «βγάζοντας στη φόρα τ' άπλυτά μας», δημιουργούμε σοβαρές αναστολές και ανασχές στην ανάπτυξη του κινήματος. Σήμερα όμως δημιουργείται ο τύπος του νέου κομμουνιστή, του ώριμα σκεπτόμενου ανθρώπου, και οι φόβοι αυτοί δεν έχουν θέση στην ψυχή και στον νου του...

Θωμάς Δρίτσιος.

Αν μιλούσαμε όλοι...

- Μη, προς Θεού, όχι τ' άπλυτά μας στη φόρα...

Ο φόβος για τις προεκτάσεις και τις συνέπειες που μπορούσε να έχει οποιαδήποτε αποκάλυψη για τις αρνητικές πλευρές της λειτουργίας του ΚΚΕ, είχε σαν αποτέλεσμα να αποσιωπηθεί για πολλές δεκαετίες ο διωγμός και ο κατατρεγμός χιλιάδων συντρόφων τόσο στο Βουνό, όσο και αργότερα που βρέθηκαν πολιτικοί πρόσφυγες στις λαϊκές δημοκρατίες. Ακόμα, ο φόβος των αποκαλύψεων έκανε τους ανθρώπους που βρίσκονταν στα ανώτατα κλιμάκια του ΚΚΕ, να συμμαχήσουν και να διαμορφώσουν ένα άθλιο κομπρεμί στη συγκάλυψη των ευθυνών.

Ο Ζαχαριάδης και ο Κολιγιάννης έφυγαν από τη ζωή χωρίς να δώσουν λόγο για τις εγκληματικές τους πράξεις, όχι μόνο απέναντι στο κίνημα γενικά, αλλά και απέναντι σε εκατοντάδες συντρόφους που διώχτηκαν μέσα από τους μηχανισμούς καταπίεσης και κατάπνιξης κάθε ελεύθερης γνώμης, που είχαν δημιουργήσει οι σταλινικές ηγεσίες του ΚΚΕ. Ορισμένοι συνένοχοι του Ζαχαριάδη και του Κολιγιάννη που γύρισαν στην Ελλάδα, όπως ο Γούσιας, ο Βλαντάς και ο Μπαρτζιώτας, αντί να φωνάξουν με θάρρος μπροστά σ' ολόκληρο το αριστερό κίνημα: «Είμαστε παράδειγμα προς αποφυγή!», εμφανίστηκαν με προβιά προβάτου, και προσπάθησαν να αποενοχοποιηθούν, μεταθέτοντας τις ευθύνες σε άλλους...

Όσα αφηγούμαι παρακάτω, αποτελούν ταυτόχρονα και την εξόφληση ενός ηθικού χρέους, μιας δέσμευσης απέναντι στους συναγωνιστές και συντρόφους μου της πολιτικής προσφυγιάς... Δεν αποποιούμαι τις ευθύνες μέσα στο φαύλο κύκλο των διωγμών, που η έξαρσή τους ήταν ανάλογη και με την έξαρση της διαμάχης στις κορυφές της ηγεσίας. Η άνοδος μιας ηγεσίας στο ΚΚΕ έφερνε μαζί της το διωγμό

στελεχών και απλών μελών της προηγούμενης ηγεσίας. Και η πτώση της αργότερα από τον κολοφώνα της -το Πολιτικό Γραφείο- προδιέγραφε το δικό της διωγμό, και τους διωγμούς των οπαδών της. Κανένας μας απ' τους παλιούς κομμουνιστές δεν είναι άμοιρος ευθυνών. Λίγο πολύ, όλοι γίναμε κατά καιρούς όργανα διαφόρων ομάδων που κατασπαράχθηκαν σ' έναν ανελέητο αγώνα επικράτησης.

Επί δεκαετίες ολόκληρες οι εσωκομματικοί διωγμοί θεωρούνταν τόσο «στενή, οικογενειακή υπόθεση», ώστε και αυτά ακόμα τα θύματα της κομματικής αυθαιρεσίας να πιστεύουν ότι θα ήταν «παραχώρηση στον εχθρό» κάθε δημόσια καταγγελία του κατατρεγμού τους. Αισθάνονταν «επαναστατική υποχρέωση» να υπερασπίζονται παντού και πάντα την ηγεσία που κατάφωρα τους αδίκησε, με την ελπίδα πως *«κάποτε το Κόμμα θα βρει την αλήθεια...»*. Ο άλλος λόγος -και ο κυριότερος- είναι η μυστικότητα με την οποία οι σταλινικού τύπου ηγεσίες του ΚΚΕ έθεταν «εκποδών» τους εσωκομματικούς αντίπαλους τους. Στεγανά και σκοτάδι. Ποτέ οι σχεδιαζόμενοι διωγμοί δεν συζητούνται σε υπεύθυνα κομματικά όργανα. Αποφασίζονται απ' τον «αρχηγό», τον «επαγρυπνητή» ή, το πολύ-πολύ, από στενή ηγετική ομάδα. Έπειτα εκτελούνται από έμπιστα πρωτοπαλίκαρα. Αν προκύψουν αμφιβολίες για την εχεμύθεια του εκτελεστή, εφεδρικό έμπιστο όργανο θ' αναλάβει να του κλείσει για πάντα το στόμα. Αν πάλι, η εξαφάνιση του θύματος δημιουργήσει υποψίες και γίνουν ερωτήσεις, δίνεται η ακόλουθη απάντηση:

- *«Ο σύντροφος στάλθηκε σε αποστολή. Αν χρειαστούν εξηγήσεις, θα τις δώσει η καθοδήγηση»*.

Ή:

- *«Το μέλος του Κόμματος δεν ρωτά για πράγματα που δεν αφορούν άμεσα στη δουλειά τον...»*.

Ή, ακόμα κι αυτό:

- *«Η περιέργεια είναι πάντα ύποπτη...»*.

Κάτω από τις συνθήκες αυτές, ήταν αδύνατο να καταγραφούν όλα τα θύματα και να διακριβωθούν όλες οι λεπτομέρειες του διωγμού τους. Η «Μαύρη Βίβλος» του διωγμού των κομμουνιστών από το ίδιο τους το Κόμμα θα χρειαστεί για τη συγγραφή της τη συνδρομή πολλών ερευνητών και τις μαρτυρίες πολλών αγωνιστών. Οι θυσίες και οι εκατόμβες των Ελλήνων κομμουνιστών για τη σοσιαλιστική ανάπλαση της χώρας δεν προέρχονταν από την αντιπαράθεση μόνο με τον ταξικό εχθρό, αλλά δυστυχώς και από τις εμφύλιες και εξουθενωτικές διαμάχες που ξέσπασαν στα ανώτατα κλιμάκια του ΚΚΕ.

Εδώ θα αναφερθούν εκείνοι που άμεσα ή έμμεσα ενέχονται σε διωγμούς, βασανισμούς και εκτελέσεις αγωνιστών. Και πρώτα απ' όλα, οι σταλινικές κομματικές ηγεσίες, ανώτατα στελέχη και οι «παρακοιμώμενοι» τους. Για όσους απ' αυτούς διασώθηκαν αδιάσειστα στοιχεία ή συγκλίνουν οι πληροφορίες, η καταγγελία γίνεται επώνυμα. Για άλλους, απλούς συντρόφους, που χωρίς να το συνειδητοποιήσουν, βρέθηκαν μπλεγμένοι στα γρανάζια ειδικών μηχανισμών και υπηρέτησαν την ανομία στο Κόμμα, μνημονεύονται μόνο τα αρχικά τους ή αποσιωπούνται εντελώς τα ονόματά τους.

Ας μην ξεχνάμε: Στις καταστάσεις που ζήσαμε και στο γενικότερο σταλινικό κλίμα κάτω από το οποίο δράσαμε όλοι οι Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες στις σοσιαλιστικές χώρες, υπηρετήσαμε, άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο, μια λαθεμένη γραμμή της δογματικής ηγεσίας, και μια πρακτική, ξένη προς τα ανθρωπιστικά ιδεώδη που είναι η πεμπτουσία κάθε προοδευτικού κινήματος. Με ελάχιστες τιμητικές εξαιρέσεις -ο υποφαινόμενος, δυστυχώς, δεν συγκαταλέγεται σ' αυτές- όλοι οι άλλοι σηκώσαμε αβασάνιστα το χέρι, τότε για να διαγραφούν οι «Παρτσαλιδικοί» και οι «Μαρκικοί» και τότε οι «Ζαχαριαδικοί». Άλλοτε πάλι για να παραμεριστούν κάποιοι «δογματικοί» και άλλοτε κάποιοι «ρεβιζιονιστές». Με το φόβο ή την υποταγή μας, στηρίξαμε στην προσφυγιά το ανώμαλο εσωκομματικό καθεστώς και γίναμε σε μικρό ή σε μεγάλο βαθμό, συνεργοί ενός βάνανσου διωγμού διαφωνούντων συντρόφων μας.

Ας στήσει ο καθένας το εξομολογητήρι και ας μιλήσει από τα βάθη της ψυχής του. Είναι μια πράξη κάθαρσης. Καμιά πράξη, καμιά ενέργεια που παραμόρφωσε τον βαθύτατο ανθρωπιστικό χαρακτήρα του Κομμουνιστικού Κόμματος δεν πρέπει να αποσιωπηθεί. Αν το κακό έχει συμμάχους του το σκοτάδι και τη μυστικότητα, η αλήθεια, που είναι συστατική ουσία για τον αληθινό κομμουνιστή, έχει ανάγκη από το άπλετο δυνατό φως της ημέρας.

Γιατί με σκοτώνεις σύντροφε;

Το Μπούλκες είναι ένα μεγάλο εύφορο χωριό στη Βοϊβοδίνα της Γιουγκοσλαβίας, με καλή ρυμοτομία, φαρδιούς δρόμους, δενδροστοιχίες και πεζοδρόμια, που το εγκατέλειψαν μεταπολεμικά οι Γερμανοί κάτοικοί του. Στο χωριό αυτό κατέφυγαν να ζήσουν, μετά την ήττα του Δεκέμβρη και τη Βάρκιζα, κοντά 4.000 μαχητές του ΕΛΑΣ και ένας μεγάλος αριθμός από τους αξιωματικούς του. Ουσιαστικά, το Μπούλκες ήταν ο τόπος της πρώτης ελληνικής προσφυγιάς.

Σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου του Ζαχαριάδη, «το Μπούλκες ήταν το χρυσό

απόθεμα του κόμματος σε σοσιαλιστική τράπεζα». Σε λίγα χρόνια όμως, ο ίδιος ο Ζαχαριάδης δεν θα διστάσει να μεταβαφτίσει το Μπούλκες σε «εστία αντικομματικής μόλυνσης και πολιτικής διαφθοράς ενός αριθμού στελεχών που επέδρασε αρνητικά και αντικομματικά στους αγωνιστές του Μπούλκες κι έβαλε τη σφραγίδα του στη νοοτροπία τους». (Απόφαση του Π.Γ. του ΚΚΕ 25/4/1951). Τι μεσολάβησε για μια τέτοια τρομερή αλλαγή; Για να χρησιμοποιήσουμε τις εκφράσεις της ίδιας αυτής ζαχαριάδικης απόφασης, «η κομματική καθοδήγηση του Μπούλκες μ' επικεφαλής τον Μιχάλη Πεχτασίδη εφάρμοζαν στρατοκρατικές, τραμπούκικες-αντικομματικές μέθοδες καθοδήγησης, μέθοδες αστυνομικές, χαφιέδικες. Στο Μπούλκες επιβλήθηκε ένα καθεστώς φόβου, τρομοκρατίας, χαφιεδισμού και φαυλοκρατίας. Δημιούργησαν στον κόσμο το αίσθημα της επιφυλακτικότητας, καχυποψίας και χαφιεδοφοβίας. Καλλιέργησαν το πνεύμα της δουλικότητας, της υποταγής και κολακείας. Κάθε προσπάθεια ελέγχου και κριτικής, χαρακτηρίζονταν εχθρική ενέργεια κι επακολουθούσαν μέτρα απομόνωσης, φτάνοντας μέχρι εγκλήματα σε βάρος αγωνιστών...»

Η ζαχαριάδικη ηγεσία «εξεγέρθηκε» και στιγμάτισε τα αίσχη που έγιναν στο Μπούλκες όχι από δημοκρατική και ανθρωπιστική ευαισθησία, αλλά για να προστεθεί με τον τρόπο αυτό, από την πλευρά του ελληνικού κινήματος, ένα ακόμα «στοιχείο» στον συκοφαντικό πόλεμο που είχε εξαπολύσει κατά της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο η σταλινική προπαγάνδα. Να που ακριβώς το πήγαινε η σχετική απόφαση (5/4/51) του Π.Γ. της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε.: «Η πολιτική αυτή (που εφαρμόζονταν στο Μπούλκες) εμπνεόταν και καθοδηγούνταν απ' τους Γιουγκοσλάβους Ράνκοβιτς-Καραϊβάνωφ που θέλαν το Μπούλκες όργανο των μεγαλοσερβικών σωβινιστικών βλέψεών τους, στην «Μακεδονία του Αιγαίου». Όργανό τους σ' αυτούς τους σκοπούς χρησιμοποίησαν τον Μ. Πεχτασίδη, ένα τύπο διεφθαρμένο πολιτικά, με ψυχολογία αλήτικη, που κατόρθωσε να τρυπώσει στα στελέχη της ΟΠΛΑ και στη συνέχεια ήταν καθοδηγητής στο Μπούλκες...».

Και από μόνη της η περικοπή αυτή της απόφασης είναι αρκετά αποκαλυπτική. Ας μας επιτραπεί, όμως να προσθέσουμε και μερικές άλλες «λεπτομέρειες». Γιατί το Μπούλκες δεν είναι ένας από τους πολλούς εκείνους αιματηρούς χώρους που συγκροτούν την αποτρόπαιη «παράδοση» του εσωκομματικού εγκλήματος στο σταλινικό ΚΚΕ. Για τα δικά μας μέτρα είναι το ελληνικό «γκουλάγκ». Και αποτέλεσε το φυτώριο βασανιστών που στελέχωσαν την «Υπηρεσία Στρατιωτικής Ασφάλειας» (ΥΣΑ) για να «διαπρέψουν», αργότερα, σαν «καρφιά-επαγρυπνητές» και στην πολιτική προσφυγιά. Σταχυολογούμε από ανέκδοτες αναμνήσεις του Α.Γ.

που έζησε στο Μπούλκες:

[...] Για την αντιμετώπιση των αναγκών της γεωργικής παραγωγής λείπουν τα ζώα έλξης. Έτσι χρειάστηκε, στην αρχή, τα κάρα να τα ζεύονται οι αγωνιστές και να τα σέρνουν μέσα στις λάσπες και τη βροχή για να γίνει δυνατό να συγκεντρωθούν τα καλαμπόκια και η άλλη σοδειά...

[...] Με το κύλισμα του καιρού και την εξάντληση των αποθεμάτων σε τρόφιμα που βρέθηκαν εγκαταλειμμένα «το φαγητό αρχίζει να φτωχαίνει». Η μερίδα του ψωμιού εξακολουθεί να είναι 300 γραμμάρια την ημέρα. Τρώμε κυρίως ξινό λάχανο με μπλιγούρι, φασόλια νερόβραστα, ψόφιες κότες και ψόφια γουρούνια. Ρημάχτηκαν τα σπουργίτια, που τα μαζεύανε με δίχτυα καθώς τα βράδια χώνονταν στις θημωνιές για να ζεσταθούν...

[...] Κορυφώνεται η δυσαρέσκεια, η γκρίνια και οι διαμαρτυρίες για τις άθλιες αυτές συνθήκες υλικής ζωής....

[...] Η αυταρχική καθοδήγηση του Μπούλκες παίρνει αυστηρά τρομοκρατικά μέτρα για να καταπνίξει τη δυσαρέσκεια (συλλήψεις, φυλακίσεις) που με τη σειρά τους όμως οξύνουν την κατάσταση...

[...] Η σύγκρουση των αγωνιστών του Μπούλκες με την τοπική σταλινική ηγεσία του ΚΚΕ εκφράζεται στις συνελεύσεις για την «εκλογή» νέων Γραφείων στις ΚΟΒ (κομματική οργάνωση βάσης). Ασκείται δριμύτατη κριτική στην Κομματική Επιτροπή για τις παραλείψεις και ανεπάρκειες της και για τα καταπιεστικά μέτρα που πήρε. Οι προτάσεις της Κομματικής Επιτροπής για τα νέα Γραφεία των ΚΟΒ απορρίπτονται και οι προϊστάμενοι των συνελεύσεων δεν μπορούν να ελέγξουν πια την κατάσταση. Και μόνο με την παρουσία όλης της Κομματικής Επιτροπής και προσωπικά του Γραμματέα της Μιχάλη Πεχτασίδη σε όλες τις συνελεύσεις και μόνο με ανοιχτές απειλές και δικτατορικές παρεμβάσεις επιβάλλονται τελικά τα Γραφεία που ήθελε η καθοδήγηση...

[...] Και από τότε ισχύσανε σκληρά, δικτατορικά μέτρα. Δημιουργήθηκε η Υπηρεσία Τάξης Ομάδας (ΥΤΟ), καθαρά αστυνομικο-χαφιέδικο όργανο. Γίνονται ανακατατάξεις στις ΚΟΒ. Πολλοί σύντροφοι διαγράφονται και άλλοι τιμωρούνται με μομφή, προειδοποίηση διαγραφής κ.λπ. Η δική μου παρέα μετακινήθηκε σε άλλα σπίτια. Τοποθετούν μεταξύ μας και «συντρόφους της εμπιστοσύνης της καθοδήγησης». Δεν τολμούμε να μιλήσουμε, να πει ο ένας τον πόνο του στον άλλο... Η ΥΤΟ γυρίζει όλη τη νύχτα έξω από τα παράθυρα των σπιτιών και κρυφακούνε... Απαγορεύεται η έξοδος μας πέρα από τα σύνορα του χωριού. Στις διασταυρώσεις υπάρχουν φυλάκια...

[...] Τακτικά οργανώνονταν από τις ΚΟΒ «διαδηλώσεις» υπέρ της Κομματικής Επιτροπής και προσωπικά του Πεχτασίδη. Φώναζαν συνθήματα:

- «Μιχάλης!» - «Μιχάλης!».

- «Έξω τα σκουλήκια...».

Σε μια τέτοια «διαδήλωση» λίγο έλειψε, οι μπράβοι του Πεχτασίδη, να μαχαιρώσουν τον καπετάν-Μαύρο. Στις «διαδηλώσεις» αυτές ήσουν υποχρεωμένος «ν' ανοίγεις το στόμα σου» γιατί αλλιώς σε σημαδεύανε οι χαφιέδες...

[...] Τότε γίνεται η ηρωική έξοδος 77 ή 92 συντρόφων για την Ελλάδα...

[...] Αρκετοί φυλακίστηκαν ή σκοτώθηκαν. Λέγανε πως ρίχτηκαν στα πηγάδια, δεν ξέρω ακριβώς τον αριθμό...

[...] Στις φυλακές απαγορεύονταν να πλησιάσει άνθρωπος εκτός από τους φύλακες... Το βεβαιώνω αυτό γιατί, λόγω του επαγγέλματος μου, περνούσα από κοντά... Όταν με βλέπανε οι φυλακισμένοι με φώναζαν: «Σύντροφοι, βοηθήστε μας!» «Σύντροφοι, μη μας σκοτώνετε!»... Δεν τολμούσα όμως να τους πω δυο κουβέντες. Λυπόμουν, πονούσα, μα τι να 'κανα; Μήπως μπορούσα και να τους κάνω τίποτε; Ήταν η εποχή, που ο καθένας έλεγε: «Ο σώζων εαυτόν

σωθήτω...»...

[...] Αργότερα, όταν πέρασα από κει, δεν υπήρχαν φυλακισμένοι και ο κόσμος κυκλοφορούσε ελεύθερα...

[...] Γεννιέται όμως το ερώτημα: «Τι έγιναν αυτοί οι σύντροφοι;»...

Το αποκορύφωμα αυτής της φρικτής κατάστασης στο Μπούλκες είναι οι στιγμές που πρόκειται να το επισκεφτεί η γνωστή Επιτροπή Ερεύνης του ΟΗΕ, που ήθελε να διαπιστώσει αν οι πρόσφυγες στο Μπούλκες «είναι οπλισμένοι, αν γυμνάζονται, αν φοιτούν σε στρατιωτικές σχολές». Η καθοδήγηση του Μπούλκες παίρνει τα μέτρα της. Οργανώνει τους 4.000 αγωνιστές σε «ομάδες επαγρύπνησης» σε «πεντάδες». Να τι γράφει σχετικά στο «Ημερολόγιο της Προσφυγιάς ενός αντάρτη», ο συγγραφέας και δημοσιογράφος Δημήτρης Ραβάνης-Ρεντής (Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 9.3.80):

[...] Από δω και πέρα – και για κάμποσο καιρό – αυτός θα είναι ο οργανωτικός μας πυρήνας: Η πεντάδα...

[...] Ας πάρω τη δική μου «πεντάδα». Είμαι τρίτος από την άκρη του πεζοδρομίου, δεύτερος από τον τοίχο. Έχει σημασία αυτό. Και να γιατί: Όταν περπατάμε στο δρόμο η σειρά μας είναι αυτή: Πρώτος, στην άκρη στο πεζοδρόμιο, ο γραμματέας της πεντάδας, πέμπτος, προς τον τοίχο, ο επαγρυπνητής. Στη μέση «κάποιος», που το γραφείο δεν είναι και τόσο σίγουρο για την πίστη του. Δεύτερος και τέταρτος, ο «ταμίας» της πεντάδας και ο «υπεύθυνος τύπου» για το μοίρασμα του διαφωτιστικού μορφωτικού υλικού (εγώ). Μας λένε: «πρέπει να επαγρυπνούμε». Δηλαδή, να προσέχουμε και να υποπτευόμαστε ο ένας τον άλλο. Και το γραφείο όλους μαζί...

[...] Στην πραγματικότητα, είναι ομάδα αμοιβαίας καχυποψίας. Υπάρχει όμως μια κλιμάκωση ποιοτική ανάλογα με τη θέση σου στην «πεντάδα» και το βαθμό

που βάζει το Γραφείο στην πίστη σου. Όσο για τον γραμματέα, πρώτος προς το δρόμο, ε, αυτόν τον προσέχουμε όλοι εμείς οι άλλοι. Πρέπει να πω και οι πέντε της πεντάδας μας είναι κομματικά μέλη. Όλοι αντάρτες του ΕΛΑΣ. Μένουμε και οι πέντε στο ίδιο σπίτι. Και οι πέντε θα βγαίνουμε μαζί στο δρόμο. Και οι πέντε για το φαγητό, και οι πέντε στη δουλειά και πάλι πίσω και οι πέντε στο σπίτι. Αν τη νύχτα θες να πας «προς νερού σου», πρέπει να ξυπνήσεις και κάποιον από την πεντάδα σου, να σε συνοδέψει...

[...] Το Γραφείο μας καλεί σε έκτακτη συγκέντρωση στην πλατεία, που έχουμε στήσει τη σκηνή για τις καλοκαιρινές παραστάσεις μας. Τραβάμε όλοι με τις κόβες μας. Ξέρουμε τι τρέχει. Κάθε φορά, που μας καλούνε έκτακτα κοντά στη σκηνή, έχουμε κάποιον «ύποπτο», κάποιον που «έσπασε». Κάποιον «πράκτορα». Ανεβαίνει ένα μέλος του Γραφείου στη σκηνή, αναλύει τις πράξεις του ένοχου. Εμείς φωνάζουμε: «Στη σκηνή! Στη σκηνή!». Και τον ανεβάζουν στη σκηνή. Τον γιουχαίζουμε «Προδότη! Πουλημένε! Έξω από την ομάδα μας!». Τον πάνε στα σύνορα και τον αφήνουν...

[...] Αυτή τη φορά οι ένοχοι δεν μπορούν ν' ανέβουν στη σκηνή. Δε χωρούνε. Είναι 94. Στη σκηνή θ' ανεβεί το Γραφείο και οι 94 θα έρθουν μπουλούκι. Κάτω από τη σκηνή. Σηκωνόμαστε στις μύτες των ποδιών να τους δούμε. Δεν είναι δυνατόν! Ο καπετάν-Μαύρος! Κι άλλα παλικάρια του ΕΛΑΣ! Τον καπετάν Μαύρο ειδικά, τον ξέρουμε όλοι μας. Από τους πρώτους αντάρτες!

- «Χρειάζεται νυστέρι!», λέει ο γραμματέας της Διαφώτισης, που 'ναι και ο δεύτερος του Γραφείου. «Να κόψουμε το αρρωστημένο μέλος! Η ενότητα μας θα δυναμώσει με το ξεκαθάρισμα».

Ο καπετάν Μαύρος! Δεν είναι δυνατόν! Μα πάλι... Όλα να τα περιμένεις!

- «Σπασμένοι! Προδότες!».

-«Χάσανε την πίστη τους στο Κόμμα και στο λαό».

Μιλάει ο Γραμματέας:

- «Δεν συμφωνάνε με το Κόμμα. Θεωρούνε τους εαυτούς τους πιο έξυπνους από το Κόμμα. Μερικοί απ' αυτούς προσπάθησαν να το σκάσουν και τους πιάσαμε!».

Τους πάνε μπουλούκι για το σταθμό. Εμείς περνάμε οργανωμένοι από μπροστά τους και τους γιουχαίζουμε. Άλλοι τους φτύνουν.

Μα είναι η πρώτη φορά, που το γιουχάισμα δεν ακούγεται δυνατά. Είναι η πρώτη

φορά που κάτι σπάει μέσα μας. Είναι το παρελθόν τους: Λεβέντες Ελασίτες όλοι. Και ο καπετάν Μαύρος! Τρόμος και φόβος του Φασισμού. Αγαπητός από τα παλικάρια του και από άλλους. Οι 94 ακίνητοι. Σαν να στέκονται προσοχή. Μόνο ένας τους ξεσπάει σε υστερικό κλάμα. Ο καπετάν Μαύρος του φωνάζει:

– «Ψηλά το κεφάλι!».

Ύστερα φωνάζει προς τον κόσμο που περνάει:

– «Σύντροφοι! Αύριο θα καταλάβετε το λάθος σας! Δεν είμαστε κατά του Κόμματος! Είμαστε κατά του Γραφείου!».

Τους ανεβάζουν στο τραίνο. Θα τους αφήσουν κάπου στα σύνορα. Ή θα τους πιάσουν και θα τους σκοτώσουν οι ταγματασφαλίτες ή, για να γλιτώσουν, θα κάνουν καμιά προδοσία. Έτσι θα «δικαιωθεί» το Γραφείο. Θα 'ναι «μια απόδειξη για το που οδηγεί το κατρακύλισμα».

Ο καπετάν Μαύρος κατάφερε και πέρασε τα σύνορα χωρίς να τον πιάσουν. Με μια ομάδα απ' τους 94 ανέβηκαν στο βουνό. Φτιάξαν και οι άλλοι ομάδες και πήγαν στ' αντάρτικο, στα γνωστά τους λημέρια. Μόνο δυο τρεις απ' τους 94 παραδόθηκαν στους χωροφύλακες. Ο καπετάν Μαύρος πάλι αντάρτης. Στον Δημοκρατικό Στρατό. Το μάθαμε και τρωγόμαστε μέσα μας. Πότε να τους βρούμε, να τους ζητήσουμε συγγνώμη;...

Αλλά στο Μπούλκες, δεν έχουν τέλος οι ωμότητες. Προγράφανε όσους με πιο έκδηλο τρόπο διαφωνούσαν με την έξαλλη αυταρχική συμπεριφορά της καθοδήγησης, όσους ασκούσαν κριτική, εκδήλωναν δυσαρέσκεια, διατύπωναν παράπονα. Τους προγραμμαμένους αυτούς η «Υπηρεσία Τάξης Ομάδας» (ΥΤΟ), με υπεύθυνο τον Αλέκο Στράντζαλη τους συγκέντρωνε σ' ένα νησί του Δούναβη, τους υποχρέωναν να κόβουν ξύλα για τα ασβεστοκάμινα της Κοινότητας και μετά, μ' εντολή της καθοδήγησης τους «εξαφάνιζαν» (μαρτυρία του Μ. Α.).

Στους πρόσφυγες του Μπούλκες είχε κάνει, βέβαια, αίσθηση πως πολλοί απ' τους «ζωηρούς κι ανυπότακτους» συντρόφους τους, που στέλνονταν για δουλειά στο «νησί» και στ' ασβεστοκάμινα δεν ξαναφαίνονταν στην Κοινότητα. Αλλά μόνο η συγκυρία έδωσε το πρώτο ύποπτο σημάδι, την πρώτη εξήγηση για τη μυστηριώδη εξαφάνιση τους! Συνέβη κάποτε, από το «περατάρι» (αυτοσχέδιο μικρό φέρι-μποτ) που συνέδεε το νησί με τ' ασβεστοκάμινα, να πέσει στο ποτάμι ένα φορτηγό αυτοκίνητο της Κοινότητας. Το συνεργείο που πήγε από το Μπούλκες για να ανασύρει από το νερό τ' αυτοκίνητο, διαπίστωσε, ότι το όχημα ήταν γεμάτο αίματα. Ήταν τα αίματα κατακρεουργημένων συντρόφων τους! Τους σφάζανε και τους λιάνιζαν σε κομμάτια, τους μετέφεραν με τ' αυτοκίνητο στην ξηρά και τους

πετάγανε στα νερά του Δούναβη, πολύ πιο πέρα από το νησί... Κατά μια άλλη μαρτυρία (του Ν.Τ.), μερικούς τους πετούσαν στα πηγάδια της περιοχής που το «γλυφό» νερό τους δεν χρησιμοποιούνταν ούτε για πλύσιμο ρούχων. Μ' αυτό το φρικώδη τρόπο κατασφάχτηκαν κι εξαφανίστηκαν περί τους 60 με 62 αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης!

Στο Μπούλκες, ο Μιχάλης Τερζής-Πεχτασίδης ήταν κάτι παραπάνω από Γραμματέας της Κομματικής Επιτροπής. Ήταν -λένε οι Μπουλκιώτες- «παντοκράτορας», «μαχαραγιάς». Ο ο Πεχτασίδης εκτελέστηκε με εντολή (και με την ίδια απαίσια μέθοδο) της ίδιας σταλινικής ηγεσίας, που για λογαριασμό της, δολοφονούσε κι αυτός τ' αγνά παλικάρια του ΕΛΑΣ, που εναντιώθηκαν στις ανομίες της. Κατά πώς τα λέει ο Ρεντής στο «Ημερολόγιό» του, σε μια συνέντευση στη Ρουμανία, μετά την καθαίρεση του Ζαχαριάδη, κάποιος (που δεν κατονομάζεται) διεκδίκησε τον όχι επίζηλο ρόλο του «εκτελεστή» του Πεχτασίδη! Σ' αυτόν, λέει, και στον «Χ» είχε δώσει ο Ζαχαριάδης εντολή να σκοτώσουν τον πανίσχυρο άνθρωπο του Μπούλκες γιατί, λέει, «το 'σκασε απ' το βουνό και πήγε στον Τίτο κι από κει στους Αμερικανούς».

Υπάρχουν σήμερα πιο αυθεντικές μαρτυρίες και για τις αιτίες και για τον τρόπο εκτέλεσης του Πεχτασίδη, που -ας σημειωθεί κι αυτό- είχε και κάποια συγγένεια με τον Γιάννη Ιωαννίδη, σαν ανεψιός που ήταν της γυναίκας του Δόμνας. Ο Πεχτασίδης, παρά τα εγκλήματα που τον βάρυναν απ' το Μπούλκες, είχε έρθει στον «Δημοκρατικό Στρατό» και τοποθετήθηκε στο Γενικό Αρχηγείο σαν ανώτατος διοικητής της «Υπηρεσίας Στρατιωτικής Ασφάλειας». Από εκθέσεις όμως ανταρτών που προερχόταν απ' το Μπούλκες για τα εκεί αίσχη του Πεχτασίδη γρήγορα έγινε αντιληπτό στον Ζαχαριάδη πως ο Πεχτασίδης, όσο θα ζούσε, θ' αποτελούσε μια πιθανή κι επικίνδυνη πηγή αποκαλύψεων και για εγκλήματα στο Μπούλκες που έγιναν όχι με δική του πρωτοβουλία, αλλά με ευθύνη της ανώτατης κομματικής ηγεσίας -αφού επισκέφτηκε το Μπούλκες και ο Ζαχαριάδης και για την καθοδήγηση του είχαν ευθύνη οι Γιάννης Ιωαννίδης και Πέτρος Ρούσσος σαν κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου στην Γιουγκοσλαβία. Έπρεπε, λοιπόν ο Πεχτασίδης να «τεθεί εκποδών». Και.....«ετέθη»...

Στάλθηκε από την ζαχαριάδικη ηγεσία δήθεν γι' αποστολή στο Μπούλκες. Εκεί, νύχτα, και σε ώρα που απουσίαζε από το σπίτι η οικογένειά του, οι εκτελεστές σκότωσαν τον Πεχτασίδη, τον βάλανε σε μια φορητή μπανιέρα, τον φόρτωσαν στο κάρο που περίμενε απ' έξω και τον εξαφάνισαν. Μας τα βεβαίωσε αυτά ο βετεράνος αγωνιστής Μ.Α. Τ' ακούσαμε όμως με τ' αυτιά μας νωρίτερα, στη

Βουδαπέστη, το 1968, σε κομματική συνέλευση, μετά τη διάσπαση του ενιαίου ΚΚΕ στην «12η Ολομέλεια». Τα κατάγγειλε η Σ.Μ. («Μπουλκιώτισσα» κι αυτή) παρόντος και του δολοφόνου, που δεν αποτόλμησε ν' αρθρώσει λέξη για την άμυνα του.

Ποιοι είναι οι εκτελεστές του Πεχτασίδη; Ο Μενέλαος Υποδηματόπουλος κι ένας Σεραφείμ -από την Ήπειρο αυτός.

Στο βουνό δεν ήταν μόνο η δόξα

Η «παράδοση» εσωκομματικής βίας στο σταλινικό ΚΚΕ είναι «εμπλουτισμένη» και με σωρεία εγκλημάτων που διαπράχθηκαν σε βάρος αξιωματικών και μαχητών του «Δημοκρατικού Στρατού» στη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου. Όσα αναφέρονται πιο κάτω, απέχουν, βέβαια, πολύ από μια ολοκληρωμένη καταγραφή τους. Προσθέτουν όμως τόσα ειδεχθή γεγονότα και τόσα ονόματα στον μακάβριο κατάλογο των θυμάτων του ελληνικού σταλινισμού, ώστε, όταν ο αναγνώστης συναντηθεί με τους διωγμούς στην πολιτική προσφυγιά, να έχει πληρέστερη αίσθηση της θηριώδους αυτής «παράδοσης», που τους στήριξε.

Προχωρούμε σε δυο απ' τις δολοφονίες επώνυμων και μεμονωμένων αγωνιστών.

Γιώργης Γιαννούλης

Απ' το Επταχώρι της Καστοριάς, δικηγόρος, φτωχόπαιδο αλλά πανέξυπνος, απόφοιτος της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών Σύρου (1938) και μετά εκπαιδευτής στην ίδια Σχολή, μέλος της οργάνωσης Αντιφασιστικού Μετώπου Αξιωματικών της Σχολής, διμοιρίτης στο Αλβανικό μέτωπο, απ' τους πρωτοκαπετάνιους της Εθνικής Αντίστασης -μέλος της διοίκησης του Υπαρχηγείου Γράμμου του ΕΛΑΣ (Γενάρης 1943). Συνταγματάρχης του Δημοκρατικού Στρατού κι απ' τους δημιουργούς του στη Δυτική Μακεδονία. Τουφεκίστηκε στο Γράμμο, στις 20 Αυγούστου 1948, μ' εντολή του Γούσια και με την ασύστατη κατηγορία, ότι «ήταν υπεύθυνος για τον αιφνιδιασμό στο ύψωμα της "Μπάτρας" ». Ο ισχυρισμός αυτός του Γούσια είναι ψευδής.

Να τι λέει σχετικά ο Μάρκος Βαφειάδης σε δηλώσεις του στα «ΝΕΑ» (10.6.1978):
«[...] Για τον αιφνιδιασμό στη Μπάτρα (όπως και στον Πύργο Στράτσανης και για την απώλεια των κυριότερων θέσεων του ΔΣΕ στο Σμόλικα) υπεύθυνος ήταν ο Γούσιας. Και για να συγκαλύψει τις δικές του ευθύνες, κατηγορήσε τον αθώο Γιαννούλη, που εκείνη την περίοδο, άλλωστε, βρισκόταν στη διάθεση του Γενικού Αρχηγείου και δεν είχε καμιά διοίκηση...».

«Ο Γιαννούλης ήταν μια φυσιογνωμία που ο Γούσιος και η Ζαχαριάδικη ηγεσία δεν μπορούσαν να την ανεχθούν», διαβάζουμε στο απόσπασμα του ανέκδοτου βιβλίου του Αχιλλέα Παπαϊωάννου (Ταξίαρχου του Δ.Σ.Ε.) που δημοσιεύτηκε στο «ΑΝΤΙ» (τεύχος 64, της 5.2.1977).

Και παρακάτω:

«[...] Ήταν (ο Γιαννούλης) μια δυσεύρετη πολιτική και στρατιωτική αξία μεγάλης κλίμακας, πανελλαδικής, που την παρέβλεπαν τα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΕ και του ΔΣΕ από φόβο μήπως τα υποσκελίσει...».

Για τις συνθήκες της εκτέλεσης του ο Μάρκος Βαφειάδης δήλωσε («ΝΕΑ» 10.6.1978):

«[...] Ο Γιαννούλης δεν δικάστηκε καν από στρατοδικείο... Η εκτέλεση του Γιαννούλη είναι δολοφονία...».

Ο Ταξίαρχος του ΔΣΕ Κώστας Παλαιολόγος επιμένει ότι: «[...] Τον Γιαννούλη άδικα και παράνομα τον εκτέλεσε ο Γούσιος...».

Και αυτός ακόμα ο Ζαχαριάδης, για ν' αποσείσει τις ευθύνες του για τη δολοφονία του Γιαννούλη, σε μια πολεμική σύσκεψη στο Βίτσι, στα 1949, ανάμεσα στ' άλλα είπε και τα εξής: «[...] Έχει δίκαιο ο Αχιλλέας (Παπαϊωάννου) που έβαλε ζήτημα Γιαννούλη. Λάθος μας που εκτελέστηκε έτσι ο Γιαννούλης. Έπρεπε να γίνει στρατοδικείο και κει, αν αποδείχνονταν ότι ήταν προδότης, καλώς, αν όχι δεν έπρεπε να τον πειράξουμε...».

Και καταλήγει ο Αχιλλέας Παπαϊωάννου στο απόσπασμα του βιβλίου του, που αναφέραμε:

«[...] Για το πώς εκτελέστηκε (μπροστά σε εκτελεστικό απόσπασμα ή του την έφεραν μπαμπέσικα) δεν ξέρουμε. Είναι γνωστό, ότι τον εκτέλεσε με εντολή τον Γούσιος, ο Ρόσης Θησέας, αργότερα διοικητής τάγματος της 103 Ταξιαρχίας. Τον εκτέλεσε, λοιπόν, ο Γούσιος με δικιά του απόφαση, χωρίς να περάσει από στρατοδικείο, χωρίς απόφαση οργάνου δικαιοσύνης -όπως υποστηρίζει με βεβαιότητα ο Μήτσος Μπαλάσκας, υπεύθυνος του Δικαστικού του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ».

Στο ίδιο πνεύμα κατακρεούργησης των άξιων στελεχών και σε ανάλογους ύποπτους χειρισμούς πρέπει ν' αποδοθεί και ο άσκοπος χαμός του άρρωστου και καχεκτικού Γιώργη Μπαστουνόπουλου-Λαμπρινού, της έξοχης αυτής φυσιογνωμίας του κινήματος και των ελληνικών γραμμάτων -ελάχιστα όμως ανθεκτικής στις

κακουχίες του ανταρτοπόλεμου. Η καχυποψία «προς όλους και για όλα»· η ανάγκη να διαθέτει «απαραίτητα» ο κομμουνιστής «επαναστατική όσφρηση και πονηριά»· «η δυνατότητα του εχθρού να δημιουργεί από τον καθένα κι ένα όργανό του και έναν κατάσκοπο» – ήταν από τα κύρια συστατικά της διαπαιδαγώγησης για την επαγρύπνηση που δίνουν στα στελέχη και μέλη του κόμματος οι σταλινικές ηγεσίες. Και ήταν τόσο βαθιά διαποτισμένη η ηγεσία και ορισμένα στελέχη από μια τέτοια νοοτροπία, ώστε όταν βρέθηκαν στο ΔΣΕ, η αναζήτηση και ανακάλυψη «κατασκόπων» κατευθύνονταν όχι μόνο προς αυτονόητους χώρους, στον περίγυρο, δηλαδή της δράσης του ΔΣΕ, όχι έστω, μεταξύ των επιστρατευμένων αλλά και σε στελέχη, σε διοικήσεις μονάδων του «Δ.Σ.Ε.», που κατά κανόνα ύστερα από επιλογή πλαισιώνονταν από παλιούς Ελασίτες και δοκιμασμένους αγωνιστές. Η εμπειρία που προσέφερε ο «Δ.Σ.Ε.» στον τομέα αυτό απόδειξε μεν τις «φιλότιμες» και καρποφόρες προσπάθειες που κατέβαλε ο αντίπαλος για να εξασφαλίζει κάποια μυστικά του «Δ.Σ.Ε.», έφερε όμως στο φως και ωμότητες και εγκλήματα, που, στ' όνομα των «αναζητούμενων» κατασκόπων, διαπράχθηκαν, σε μαζική κλίμακα, σε βάρος αφοσιωμένων αγωνιστών του κινήματος. Σημειώνεται, πως η «ανακάλυψη» και δράση κατασκόπων στις γραμμές και μάλιστα και σε διοικήσεις μονάδων του «Δ.Σ.Ε.», στάθηκε πολλές φορές η εύκολη και προσφιλή «εξήγηση» για ήττες που υπέστησαν, από δική τους ανεπάρκεια, ανώτερα κλιμάκια της διοίκησης, όπως και οι εκτελέσεις των Γιαννούλη – Γεωργιάδη – Τσουκόπουλου απέβλεπαν να συγκαλύψουν ευθύνες του Ζαχαριάδη και των...«στρατηγών» του.

Αλλά ας σταθούμε, σύντομα, σε δυο απ' τα εγκλήματα αυτά:

Κλιμάκιο Νότιας Ελλάδας τον «ΑΣΕ»

Καλοκαίρι του 1948 στη Θεσσαλία -Ρούμελη. Στις γραμμές του Τάγματος Νικηφόρου σημειώνονται συχνές λιποταξίες μαχητών του ΔΣΕ. Αντί ν' αναζητηθεί ψύχραιμα η πραγματική αιτία του φαινομένου (επιστρατευμένοι, ίσως ο κακός εφοδιασμός και η πείνα, οι σκληρότατες, ίσως, συνθήκες διεξαγωγής στο χώρο εκείνο του ανταρτοπόλεμου), οι διοικήσεις των εκεί μονάδων (166η Ταξιαρχία κ.λπ.) καταλήγουν αμέσως στη γνώμη πως «στο Τάγμα Νικηφόρου υπάρχουν πράκτορες του εχθρού που παροτρύνουν τους αντάρτες σε λιποταξία...». Με πρωτοβουλία τους συλλαμβάνονται 31 πολιτικά και στρατιωτικά στελέχη του Τάγματος Νικηφόρου. Στις ανακρίσεις χρησιμοποιούνται απ' τους Αλέκο Ράφτη (Μωριά) και Αλεξανδρίδη, σκληρές και απάνθρωπες μέθοδοι. Με τα βασανιστήρια αποσπάστηκαν «ομολογίες» ενοχής για τους συλληφθέντες και για άλλους που

πιάστηκαν σε συνέχεια. Τελικά αποδείχνεται, ότι η κατηγορία είναι επινοημένη, αφήνονται ελεύθεροι οι 20 και κρατούνται οι 11. Από τους 11 όμως εκτελούνται οι πέντε όχι γιατί ήταν ένοχοι, αλλά γιατί από τα βασανιστήρια έγιναν ανίκανοι να βαδίσουν. Η υπόθεση αυτή, για ό,τι αφορά τους ενόχους, δεν πρέπει να θεωρηθεί σαν απόλυτα ξεκαθαρισμένη. Κι αυτό γιατί η διερεύνηση της έγινε κάτω από την επίδραση της ιδεολογικής αντιπαράθεσης μεταξύ της ζαχαριάδικης και της κολιγιαννικής ηγεσίας και της αμοιβαίας αθέμιτης προσπάθειας η μια να επιρρίψει στην άλλη όσο γίνεται περισσότερες ευθύνες για υπαρκτά και ανύπαρκτα εγκλήματα.

Πορεία αόπλων Ρούμελης

Πρόκειται για το γνωστό, σημαντικό και ιδιότυπο επίτευγμα του «Δ.Σ.Ε.»: για την «πολυθρύλητη» πορεία από τη Ρούμελη προς τον Γράμμο 1.200 αόπλων μαχητών επί 42 μέρες «μέσα σε λάσπες, νερά, με κρύο και πείνα, κάτω από τα πυρά του εχθρού, τις ενέδρες, τα τανκς, τ' αεροπλάνα...». Ένα τέτοιο εγχείρημα δεν μπορούσε, βέβαια, παρά να έχει και ένα αναμενόμενο μεγάλο κόστος σε νεκρούς, αγνοούμενους και λιποτάκτες -300 συνολικά. «Ουδείς ψόγος», λοιπόν, για την έκταση των απωλειών.

Στο εγχείρημα όμως αυτό υπάρχει και μια ενέργεια του επικεφαλής της πορείας (Γούσια) που δεν επισφραγίζει μόνο τον επιβεβαιωμένο, άλλωστε, και από άλλα εγκλήματα βάρβαρο χαρακτήρα του προσώπου αυτού, αλλά αποδείχνει, γενικότερα, πόσο ελάχιστα μετράει η ζωή των αγωνιστών για την ηγεσία του σταλινικού ΚΚΕ. Συνέβηκε το εξής αποτρόπαιο γεγονός, που κατάγγειλε μ' έκθεση του προς τον Ζαχαριάδη ο ταγματάρχης του «ΔΣΕ» Μανασής Χάρης, που πήρε μέρος στην πορεία. Την έκθεση την έφερε στη δημοσιότητα ο Βασίλης Έξαρχος. Βετεράνος αγωνιστής, επαναπατρισμένος από την Τασκένδη.

Στη διάρκεια της πορείας των αόπλων (που προστατεύονταν από ένοπλα τμήματα) υπήρχαν -όπως σε κάθε πορεία- αρκετοί βραδυπορούντες. Αμάθητοι από πεζοπορία μεγάλης διάρκειας, ξυπόλητοι, πεινασμένοι κι εξαντλημένοι, δεν κατάφεραν να κρατούν πάντα στενή επαφή με τους προπορευόμενους κι αποκόπτονταν από τη φάλαγγα. Γεγονός είναι πως οι βραδυπορούντες αυτοί δημιουργούσαν σοβαρό πρόβλημα. Υπήρχε πιθανότητα να πέσουν στον εχθρό, να δώσουν στοιχεία για τη φάλαγγα και την κατεύθυνση της πορείας της. Υπήρχε όμως και τρόπος ν' αντιμετωπιστεί η περίπτωση τους: Στην έκθεσή του ο ταγματάρχης υποδείχνει ότι μπορούσαν να βάλουν τους βραδυπορούντες σε σπηλιές με μια μικρή φρουρά, μ' εντολή να μην κάνουν εμφανίσεις πριν περάσουν 15 μέρες -όσο η φάλαγγα θα

έφτανε σε ασφαλές μέρος.

Ο Γούσιας όμως επέλεξε την...«εύκολη» λύση: «Σκοτώνετέ τους!», διέταξε στα κρυφά, από το ξεκίνημα ακόμα της φάλαγγας. Και σκότωναν τους βραδυπορούντες. Και η διαδρομή της πορείας των αόπλων, πέρα από τους 300 μαχητές που σκοτώθηκαν σε μάχες με τον αντίπαλο, είναι κατάσπαρτη και με τα 82 παλικάρια του «Δημοκρατικού Στρατού» που σκοτώθηκαν «εν ψυχρώ» από συναγωνιστές τους...

Γιατί τόσο φρίκη;

Από κανέναν άλλο, ίσως, η «πρακτορολογία» δεν αξιοποιήθηκε σε τόσο μεγάλη κλίμακα όσο από τη διοίκηση της VII Μεραρχίας του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας για να «εξηγήσει» στρατιωτικά στραπάτσα στο χώρο της και για να συγκαλύψει τις δικές της ευθύνες γι' αυτά. Έχουμε κι εδώ την εφαρμογή της γνωστής και ανέντιμης μεθοδολογίας της ανώτατης ηγεσίας του ΚΚΕ και του Δημοκρατικού στρατού, με την οποία οι ευθύνες για την ήττα του δεύτερου ένοπλου αγώνα, φορτώθηκαν σ' οποιονδήποτε άλλον εκτός από την αφεντιά τους.

Το «πισώπλατο χτύπημα του προδότη Τίτο», επικαλέστηκε ο Ζαχαριάδης για να εξηγήσει την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού, και ν" αποσείσει από πάνω του τις δικές του ευθύνες. «Πράκτορες του εχθρού...», επικαλέστηκε και η διοίκηση της VII Μεραρχίας για «να βγει λάδι» κι αυτή έπειτα από την καταστροφή τόσων και τόσων δυνάμεων της μονάδας της.

Η «πρακτορολογία» αυτή δεν ήταν εικασίες και απλά λόγια. Εκφράστηκε σ' ολόκληρη αστυνομική επιχείρηση σταλινικού τύπου, που σχεδιάστηκε κι εκτελέστηκε εν ψυχρώ στη «ζώνη ευθύνης» της Μεραρχίας αυτής (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη) και είχε τη φρικιαστική συνέχεια της και στο έδαφος της γειτονικής Βουλγαρίας.

Και το καταστάλαγμα; Όπως συχνά συμβαίνει με τη μέθοδο βασανιστηρίων για την ανακάλυψη «ενόχων», έτσι και η «επιχείρηση» αυτή έπεσε κυριολεκτικά στο κενό: Δεν απέδωσε απολύτως τίποτε. Ούτε έναν, έστω, αποδεδειγμένο πράκτορα, παρά τον εκπληκτικό αριθμό αγωνιστών που πιάστηκαν σαν «ύποπτοι» και παρά τα φρικτά βασανιστήρια, στα οποία υποβλήθηκαν... Απολύτως τίποτε...

Αλλά ας έρθουμε στην εξιστόρηση των γεγονότων.

Ήταν Σεπτέμβρης-Οκτώβρης του 1949. Η ήττα του «Δημοκρατικού Στρατού» ήταν πια μια θλιβερή πραγματικότητα. Κι ενώ ο κύριος όγκος των δυνάμεων του

στον Γράμμο είχε περάσει πια στην Αλβανία κι από κει, με πλοία και τραίνα, μεταφέρονταν και διαμοιράζονταν στις διάφορες λαϊκές δημοκρατίες, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, με πρωταγωνιστές τη Διοίκηση και τους μηχανικούς της εκεί VII Μεραρχίας, δίνονταν η τελευταία άδοξη «επιχείρηση» -όχι όμως κατά των δυνάμεων του κυβερνητικού στρατού.

Ήταν μια κατάπτυστη αστυνομική «επιχείρηση» κατά εκατοντάδων μαχητών και αξιωματικών του Δημοκρατικού Στρατού για την....ανακάλυψη «πρακτόρων του εχθρού!».

Τι υπαγόρευσε την ενέργεια αυτή σε στιγμές πλήρους καταστροφής του αντάρτικου και την παραμονή ακριβώς που θα υποχωρούσε και η μονάδα αυτή στο έδαφος της γειτονικής Βουλγαρίας; Τι κρυβότανε πίσω από την «επιχείρηση» αυτή;

Για λόγους που δεν είναι της στιγμής ν' αναπτυχθούν εδώ, τα τμήματα του Δημοκρατικού Στρατού στην περιοχή αυτή, και από λάθη της Διοίκησης, αιφνιδιάζονταν συχνά, είχανε λιποταξίες, πάθανε απανωτές και παταγώδεις αποτυχίες (επίθεση κατά της Καβάλας κ.λπ., κ.λπ.). Η τελευταία από τις αποτυχίες αυτές ήταν η μάχη των Μεταξάδων, την οποία όμως η διοίκηση της VII Μεραρχίας, με έκθεση της προς το Γενικό Αρχηγείο, την εμφάνισε σαν...επιτυχία με λάφυρα και αιχμαλώτους, όταν εμείς είχαμε χάσει τα δύο τρίτα των δυνάμεων μας. Την εξήγηση και για τα προηγούμενα στραπάτσα και για την πανωλεθρία στους Μεταξάδες, η Διοίκηση της Μεραρχίας δεν την «αναζήτησε και στα δικά της λάθη και στις δικές της ανεπάρκειες αλλά μόνο στη δράση...«πρακτόρων του εχθρού».

Και άρχισε η επιχείρησή για την ανακάλυψη των πρακτόρων με προγραμματισμένο στόχο να ενοχοποιηθούν σαν πράκτορες και όλοι εκείνοι που θα μπορούσαν, ενδεχόμενα, ν' αποκαλύψουν λάθη και να ζητήσουν ευθύνες της Διοίκησης.

Αποκαλυπτική για το πώς σκαρώνονταν οι «πράκτορες του εχθρού», οι «κατάσκοποι», οι «προδότες» από τη διοίκηση της VII Μεραρχίας (και, δυστυχώς, όχι μόνο απ' αυτήν) είναι και η περίπτωση του παλιού αγωνιστή Γιώργου Μεσηνέζη (μέλος του ΚΚΕ απ' το 1935, στον ΕΛΑΣ διοικητής τάγματος και στον Δημοκρατικό Στρατό ταγματάρχης, διοικητής του αρχηγείου Έβρου και για λίγο καιρό, διοικητής όλης της Θράκης). Και η περίπτωση αυτή εντάσσεται στην περίφημη «επιχείρηση» κατασκοπολογίας, που θα εκθέσουμε παρακάτω.

Όπως αναφέρεται και παρακάτω, ανάμεσα στους ατυχείς αγωνιστές του Έβρου που πιάστηκαν άδικα από τη διοίκηση της VII Μεραρχίας, βασανίστηκαν απάνθρωπα και «ομολόγησαν» όχι μόνο πως οι ίδιοι είναι «πράκτορες» και «κατάσκοποι» του εχθρού, αλλά κι ενοχοποίησαν, άθελα τους, κι άλλους αθώους αγωνιστές, είναι και ο Θανάσης Καντσούλης (Ακίλας), παλιός αγωνιστής, επιμελητής τότε του 3ου Τάγματος στο Αρχηγείο Έβρου. Μαζί του είχε συλληφθεί και η αδερφή του. Αυτοί που τον βασάνιζαν έφτασαν στο σημείο να του κάψουν τα γεννητικά όργανα. Τρελός από τους φρικτούς πόνους «ομολογούσε» τα πιο ψευδή και απίθανα πράγματα: «Επιβεβαιώνει» κάθε τι που οι βασανιστές του ζητούσαν να επιβεβαιώσει. Κι ένα απ' αυτά που του ζητούσαν επίμονα ήταν να «καταθέσει», ότι κι αυτός ακόμα ο Γιώργος Μεσηνέζης ήταν, δήθεν, «πράκτορας του εχθρού».

Γιατί η σκευωρία αυτή και κατά του Μεσηνέζη;

Για να βγει κι αυτός από τη μέση... Γιατί ο Εβρίτης αυτός αγωνιστής, άνθρωπος με αίσθημα υψηλής ευθύνης και θάρρος της γνώμης, έκανε κριτική στη Διοίκηση του για την πανωλεθρία που έπαθαν τα τμήματα της VII Μεραρχίας του Δημοκρατικού Στρατού στη μάχη των Μεταξάδων (απώλειες μας σε νεκρούς, τραυματίες, αιχμαλώτους, λιποτάκτες τα 2/3 της δύναμης μας). Και τότε, η διοίκηση τον είχε θέσει αμέσως σε διαθεσιμότητα, όπως σε διαθεσιμότητα μπήκαν και όσοι άλλοι άσκησαν παρόμοια με τον Μεσηνέζη κριτική (Πεταλίδης, Ατσαλένιος κ.λπ.). Τον Μεσηνέζη, όμως η διοίκηση τον χαρακτήρισε και σαν «ύποπτο πράκτορα» και με την υπαγορευμένη με βασανιστήρια «κατάθεση» του Ακίλα επιδίωκε να «τεκμηριώσει» την ασύστατη κατηγορία.

Ο Ακίλας «κατάθεσε» τελικά αυτά που ζητούσαν οι βασανιστές του για τον πρωτομάχο αυτόν του Έβρου. Ταυτόχρονα όμως βρήκε τρόπο και ειδοποίησε τον Μεσηνέζη «για το τι μαγειρεύεται σε βάρος του και να προσέχει...». Στη Βουλγαρία πλέον (όπου μεταφέρθηκαν) ο Μεσηνέζης οργισμένος για την ατιμωτική κατηγορία του πράκτορα που του προσάπτανε, πήγε -ύστερα από μια πρώτη αποτυχημένη προσπάθεια- στην τοπική οργάνωση του ΚΚΕ και απαίτησε ν' αποκατασταθεί η αγωνιστική τιμή του. Στο διάβημά του αυτό ένιωθε πιο ενισχυμένος, γιατί και η γυναίκα ακόμα του Ακίλα βεβαίωνε τώρα, πως «όλα εκείνα τα επιβαρυντικά για "πράκτορας" και τα τέτοια, που ο ατυχής σύζυγος της "κατάθεσε" στο βουνό σε βάρος του Μεσηνέζη, τα είπε κάτω από αβάσταχτα βασανιστήρια και καθ' υπαγόρευση των βασανιστών του...».

Τον δέχτηκε και πάλι ο εκπρόσωπος της Ζαχαριάδικης ηγεσίας στη Βουλγαρία Σιαπέρας, έχοντας πάνω στο γραφείο επιδειχτικά απιθωμένο το πιστόλι του. Ο

Μεσηνέζης, εξοργισμένος και από το προκλητικό μοστράρισμα του πιστολιού δεν βάσταξε:

- «Ρε απόλεμε, ρε άκαπνε!», λέει στο Σιαπέρα, «Τι επιδείχνεις το πιστόλι; Ρε μ' αυτά εμένα δεν με τρομάζεις...Ανακαλέστε αμέσως τον χαρακτηρισμό μου σαν πράκτορα, γιατί δεν ξέρω τι θα γίνει εδώ μέσα...».

Και τότε έγινε κάτι το αναπάντεχο: Από το διπλανό γραφείο (κρατητήριο;) πετάγεται ξαφνικά ο Ακίλας, και με όση δύναμη του είχε απομείνει φώναξε:

- «Όχι!!! Όχι!!! Ο Μεσηνέζης δεν είναι πράκτορας. Ότι κατάθεσα γι' αυτόν στο βουνό είναι ψέμα... Το 'πα κάτω από τα φρικτά βασανιστήρια... Το 'πα γιατί αυτό ζητούσαν να καταθέσω... Ήταν φοβερό... Δεν λέγεται... Δεν άντεξα... Μεσηνέζη συγχώρε με...».

Τα βασανιστήρια μπορούν να χωριστούν από άποψη γεωγραφικού χώρου: Σ' αυτά που έγιναν στα βουνά της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και σ' αυτά που έγιναν ή που, μετά το βουνό, συνεχίστηκαν στο κτίριο, της βουλγάρικης ασφάλειας στη Σόφια. Εκείνοι, που αργότερα έκαναν μια κάποια συγκριτική «μελέτη» βρίσκουν, πως τα πρώτα (του βουνού), όσο κι αν δεν υστέρησαν «σ' αποτέλεσμα» ξεχώριζαν για τη...«χοντροκοπιά» τους. Έγιναν μέσα σε χαράδρες και στα «σβέλτα». Υπό την πίεση του επικείμενου περάσματος στη Βουλγαρία. Από ανειδίκευτους, σχετικά, «ανακριτές». Και όσο να πεις, θα παρουσίαζαν «τεχνικές ατέλειες...». Σ' αυτά αποδίδεται και το γεγονός, πως εδώ, παρά τη θέληση ίσως και των «ανακριτών» είχαμε και νεκρούς και ακρωτηριασμένους... Τα δεύτερα, στη Σόφια, έγιναν με άνεση χρόνου. Με «συγχρονισμένα μέσα», «στ' όνομα του προλεταριακού διεθνισμού». Εδώ, άλλωστε, επρόκειτο να βασανιστούν και οι «σημαντικότεροι πράκτορες», που συνέβηκε να είναι οι ελάχιστοι εκείνοι που άντεξαν στα βασανιστήρια του βουνού και δεν ομολόγησαν και έπρεπε να επινοηθούν και να χρησιμοποιηθούν πιο ραφιναρισμένες και αποδοτικές μέθοδες ώστε οι «ανακρινόμενοι» να «σπάσουν οπωσδήποτε...». Εδώ -λένε- τα βασανιστήρια ήταν... «επιστημονικά». Ας σφίξουμε την καρδιά...

Τα βασανιστήρια στο βουνό γίνονταν στις έδρες λόχων, ταγμάτων, ταξιαρχίας και καμιά φορά, για περιπτώσεις «μείζονος» σημασίας, κοντά στην έδρα της VII Μεραρχίας. Οι περισσότεροι «ύποπτοι» αγωνιστές βασανίστηκαν με τη φάλαγγα. Ο «ανακρινόμενος» βρισκόταν στο έδαφος ανάσκελα, με δεμένα χέρια και πόδια. Με την αορτή του όπλου σφίγγονται τα γυμνά πόδια μέχρι να ουρλιάξει το θύμα. Άλλοτε πάλι δένονται τα γυμνά πόδια με σχοινιά και μαστιγώνονται οι πατούσες με ζωστήρες ή χοντρά ξύλα ώσπου να ματώσουν.

Άλλους, πάλι, «ύποπτους» τους κρεμούσαν σε δέντρο με τα χέρια δεμένα απ' τον καρπό. Το σώμα υψώνεται με σχοινιά τόσο όσο τα πόδια να μην αγγίζουν το έδαφος. Οι κλειδώσεις πάνε να σπάσουν λίγο-λίγο και οι πόνοι είναι φρικτοί. Σε άλλες περιπτώσεις υπήρχε ένας αυτοσχέδιος («ανοργάνωτος») άγριος ξυλοδαρμός, αδιάκριτα σ' όλα τα μέρη του σώματος.

Ο Θανάσης Καντσούλης (Ακίλας) υποβλήθηκε διαδοχικά σε φάλαγγα, κρέμασμα και ξυλοκόπημα και στο τέλος του έκαψαν -όπως προαναφέρθηκε- τα γεννητικά όργανα. Είχε καταντήσει σωματικό ράκος και κανένας πια δεν μπορούσε να τον αναγνωρίσει. Δυο άλλοι αγωνιστές, ο Νίκος Σαλικυριάκης και ο Γιώργος Γκαγκούλιας βασανίστηκαν από τον Φίλιππο Παπαδόπουλο, παλιό κομμουνιστή και βουλευτή του Λαϊκού Μετώπου και τον Κρόκο, παλιό, επίσης, αγωνιστή. Του Σαλικυριάκη (Ατσαλένιου) του δέσανε το σώμα σ' ένα δέντρο και σ' άλλο δέντρο, κοντινό, δέσανε το γεννητικό του όργανο. Έτσι οριζοντιωμένο τού το χτυπούσαν με ξύλο. Αυτόπτες μάρτυρες λένε ότι το θύμα βογγούσε σαν λαβωμένο αγρίμι και τα βογγητά του ακούγονταν από χαράδρα σε χαράδρα.

Στην αποτυχημένη επίθεση κατά της Καβάλας, δεν υπόφεραν λιγότερο οι δέκα αντάρτισσες, που τις έδεσαν μισόγυμνες στο δέντρο και με βέργες από κρανιά ραβδίζανε τις ρώγες των βυζιών τους ή βάζανε ξύλα στα γεννητικά τους όργανα.

Κάποτε ο βασανιστής αφήνιαζε από την ίδια την πρακτική του βασανισμού και δε μπορούσε να σκεφτεί ότι το θύμα μπορούσε να ξεψυχήσει στα χέρια του, πριν αποσπάσει «ομολογίες».

Υπάρχει ακόμα το μαρτύριο του νεαρού μαχητή του Δημοκρατικού Στρατού, του Θανάση Βουδούρη, από το Διδυμότειχο, που από τα βασανιστήρια του έπεσαν τα μαλλιά, για να μην ξαναφυτρώσουν ποτέ. Την ίδια φρίκη δοκίμασε και ο Μίμης Ζαχαρίδης, παλικάρι του Δημοκρατικού Στρατού και επιτελής Τάγματος, που από τα βασανιστήρια έφυγε το κρέας από τις φτέρνες και τις πατούσες των ποδιών του και τα κόκαλα στα σημεία αυτά έμειναν ακάλυπτα.

Τη φρίκη των βασανισμών την υπογραμμίζει τραγικά και η περίπτωση του διμοιρίτη Τσιολιά, που ήταν στη φρουρά κρατουμένων και μη αντέχοντας να βλέπει τα ματωμένα κορμιά των βασανισμένων και ν' ακούει τα βογγητά τους, χούφτωσε τη χειροβομβίδα του, την πυροδότησε κολλητά στο σώμα του και αυτοκτόνησε.

Σταγόνες νερού που τρελαίνουν...

Το μαρτύριο των αγωνιστών που βασανίστηκαν στα βουνά της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν έμελλε να τερματιστεί με την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού και την υποχώρηση στη γειτονική χώρα. Συνεχίστηκε και στη Βουλγαρία.

Όσοι πιάστηκαν σαν «απλώς ύποπτοι», οδηγούνταν χωριστά στα βουλγάρικα σύνορα κι από κει τους έκλειναν στη Μπερκόβιτσα -στον κεντρικό χώρο συγκέντρωσης των ανταρτών της VII Μεραρχίας. Άλλοι, για να μην κινηθούν οι υπόνοιες τους περνούσαν τα σύνορα με τα υποχωρούντα τμήματα. Άλλοι όμως, ιδίως εκείνοι που βασανίστηκαν στο βουνό, αντί να κατευθυνθούν στη Μπερκόβιτσα οδηγούνταν στη βουλγάρικη ασφάλεια της Σόφιας για συνέχιση της «ανάκρισης» τους.

Στην Μπερκόβιτσα, οι «ύποπτοι» ήταν «ελεύθεροι», τελούσαν όμως υπό επιτήρηση. Αν κάποιος έπρεπε να βγει έξω από το στρατόπεδο, τον άφηναν να βγει, αλλά θα τον καταπόδιαζε ο χαφιές. Από τη Μπερκόβιτσα τραβολογούσαν κάθε τόσο τους αγωνιστές, που οι βασανιζόμενοι τώρα, στην ασφάλεια της Σόφιας «κατέδιδαν», σαν, δήθεν, «πράκτορες», για να υποβληθούν και αυτοί στην...«ανάκριση». Μεταξύ αυτών που «δεν πειράχτηκαν» στο βουνό αλλά έμελλε να νιώσει τι σημαίνει πολιτική προσφυγιά, είναι και ο Θόδωρος Μέρμηγκας (Τρικούπης), μαχητής του Δημοκρατικού Στρατού που βασανίστηκε απάνθρωπα.

Με την αλλαγή του χώρου των βασανιστηρίων αλλάζει, βέβαια, και το σκηνικό: Κτήριο τώρα και κρατητήρια αντί για βουνά και χαράδρες. «Εκσυγχρονισμένα» όργανα βασανισμού, αντί τα σχοινιά για το κρέμασμα, τις μαγκούρες, τους υποκόπανους... Αλλάζουν όμως και τα πρόσωπα που «πρωταγωνιστούνε» σ' αυτά. Κεντρική και κυρίαρχη τώρα φιγούρα είναι ένας απ' τους ρυθμιστές της τύχης του δύσμοιρου ελληνικού κινήματος, ο Βλαντάς, που μόλις εγκατέλειψε τη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου στην Κορυτσά, κατέφθασε στη Βουλγαρία. Εκεί, στο κτίριο της βουλγάρικης ασφάλειας στη Σόφια και με την ενεργητικότητα και τη μεθοδικότητα που τον διακρίνει επιδόθηκε στο «έργο» του. Υπάρχει ιδιόχειρη έκθεση του, με την οποία επαίρεται -ο «ηγέτης» αυτός- για την καθόλου επίζηλη νέα δραστηριότητα του. *«Εργαζόμαστε», γράφει, «επί εικοσιτετράωρου βάσεως... Δεν μπορούσα να κοιμηθώ εικοσιτετράωρα ολόκληρα προσπαθώντας να βρω τρόπους και μέσα, που να τους κάνω να ομολογήσουν...».*

Και με εκπληκτικό σαδισμό, αυτοϊκανοποίηση κι ευφροσύνη περιγράφει τα είδη των βασανιστηρίων που χρησιμοποιεί για να λυγίσει τα θύματά του, τις «επιτυχίες» που είχε «ως τώρα» και εκθέτει τον προγραμματισμό της παραπέρα

επίδοσης του γι' απόσπαση «ομολογιών» από τους βασανιζόμενους.

Ένα από τα είδη αυτά βασανισμού που επινόησε είναι και...«οι σταγόνες».

Δένουνε τον βασανιζόμενο κατά τρόπο, που το κεφάλι του να κρατείται σταθερά όρθιο και ακινητοποιημένο. Από πάνω είναι τοποθετημένο το «καζανάκι», ρυθμισμένο έτσι που να πέφτει το νερό στο κεφάλι του «ανακρινόμενου» σταγόνα-σταγόνα. Είναι ασύλληπτο το τι νιώθει το θύμα ύστερα από λίγο, καθώς οι σταγόνες θα πέφτουν ρυθμικά μια-μια και θα χτυπούν πάντα το ίδιο σημείο της κεφαλής. Μουδιάζει όλο το κεφάλι, σταματά, σχεδόν εντελώς, να λειτουργεί μέσα η σκέψη και όλη η προσοχή συγκεντρώνεται στην εναγώνια αναμονή της επόμενης...και πάλι της επόμενης σταγόνας... *«Μέσο απλό και με θαυμαστά αποτελέσματα»* – θα εξάρει τη μέθοδο του ο Βλαντάς, που διευθύνει τους βασανιστές και εποπτεύει τους βανδαλισμούς τους.

Κοντά στο μαρτύριο της «σταγόνας» ήταν και άλλα μαρτύρια, όπως: Στέρηση τροφής και νερού. Συνεχής ανάκριση, μ' εναλλασσόμενους τους ανακριτές. Κρέμασμα ανάποδα – με το κεφάλι κάτω. Κρέμασμα, όπως παραπάνω, και άναμμα κάτω από το κεφάλι τέτοιας φωτιάς που να βγάζει πνιγερό καπνό. Από το κτίριο της βουλγάρικης ασφάλειας «πέρασαν» και «ανακρίθηκαν συμπληρωματικά» όλοι, σχεδόν, εκείνοι που είχαν βασανιστεί στο βουνό. Οδηγήθηκαν όμως εκεί και αγωνιστές-«πράκτορες» που θα βασανίζονταν «για πρώτη φορά» από ομοϊδεάτες τους. Μεταξύ αυτών είναι και ο Βαγγέλης Κασάπης (Κρίτων), στέλεχος του ΚΚΕ, καπετάνιος του ΕΛΑΣ στην Εθνική Αντίσταση. Ο ίδιος ο Κρίτων, όταν βγήκε ζωντανός απ' τα νύχια των δημίων του, το μόνο που μπορούσε ν' αρθρώσει για το φρικώδες μαρτύριο του ήταν η φράση: *«Είναι απερίγραπτο... Δεν λέγεται...»*.

Ένα χαστούκι για τη συντρόφισσα

Πέρα από τον ευρύτερο «περίγυρο» μέσα στον οποίο «εκ των πραγμάτων» όφειλες ν' αναπνέεις, την αρχική φοβία των πολιτικών προσφύγων στη Βουλγαρία την εξέθρεψε και την ενέτεινε κι ένα άλλο γεγονός: Ήταν οι «ανακρίσεις» και τα μαζικά φοβερά εκείνα βασανιστήρια αγωνιστών, που αρχίσανε από τα ελληνικά βουνά και συνεχίστηκαν στο έδαφος της. Τα βασανιστήρια αυτά, με τους σκοτωμένους και τους ακρωτηριασμένους, καθώς και ο εγκλεισμός σε στρατόπεδα δεκάδων άλλων συντρόφων, έγιναν γνωστά στους πρόσφυγες και λειτούργησαν σαν φρικαλέο φόβητρο, που συντηρούσε τον τρόμο, παρέλυε τη σκέψη και μαντάλωνε τα χείλη.

Από τους αγωνιστές μας στη Βουλγαρία λείψανε μόνο οι πολλές ανοιχτές

τοποθετήσεις στο κομματικό πρόβλημα, όπως: κριτικές ομιλίες σε συνελεύσεις, καταδίκη και καταψήφιση της επίσημης γραμμής και της δοσμένης ηγεσίας, δηλώσεις για ένταξη στην άλλη, την αντίπαλη παράταξη. Στα σιωπηρά όμως, στη σκέψη τους συντελούνταν -πολύ πιο αργά είναι αλήθεια, και πολύ πιο βασανιστικά- οι διεργασίες και οι διαφοροποιήσεις που συντελούνταν και στην άλλη προσφυγιά. Και είναι μεν αλήθεια, ότι μετείχαν πάντα μαζικά στις κομματικές συνελεύσεις του ενιαίου ΚΚΕ και σήκωναν πάντα το χέρι και «εγκρίνανε ομόφωνα» τις αποφάσεις της εκάστοτε ηγεσίας. Μόλις όμως εγκατέλειπαν την αίθουσα, τρέχανε να σμίξουν με το σύντροφο της εμπιστοσύνης του «να τα πούνε...». Και τότε ήταν, που ξεσπούσανε, που εξέφραζαν την άποψη και τη διαφωνία τους...

Στη χώρα αυτή, ο Βλαντάς κατρακύλησε ως το σημείο να τα βάλει και με μια απροστάτευτη γυναίκα. Ήταν τότε, που ανέπτυσε στη Σόφια την ανακριτική δραστηριότητα του, για την ανακάλυψη «πρακτόρων» στην VII Μεραρχία. Στην επιδίωξή του ν' απομονώσει και από τους στενότερους συγγενείς, τους ανακρινόμενους «ύποπτους» αγωνιστές, για να σπάσει έτσι το ηθικό τους και να τους κάνει «να ομολογήσουν», κάλεσε μια μέρα και τη γυναίκα του κρατούμενου Σαλικυριάκη Νίκου και της πέταξε κατάμουτρα:

- «Ο άντρας σου, κυρά μου, είναι πράκτορας και φρόντισε να διαχωρίσεις τη θέση σου από αυτόν...».

- «Να μου το αποδείξεις!», απαντά η περήφανη Εβρίτισσα. «Όσο δεν με πείθεις, δεν σε πιστεύω και θα συνεχίσω να θεωρώ τον άντρα μου τίμιο αγωνιστή και αντάξιο σύζυγο μου...».

Κοκκίνισε τότε ο Βλαντάς και άστραψε ένα δυνατό χαστούκι στο μάγουλο της Νίκης Σαλικυριάκη.

Το νησί του Διαβόλου

Σε όλη, σχεδόν, τη μεγάλη διαρροή του, ο Δούναβης σχηματίζει μικρά και μεγάλα νησιά. Ένα τέτοιο νησί σχηματίζεται και στο χώρο που εκβάλλει ο μεγάλος ποταμός. «Νησί του Διαβόλου», το λένε οι Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες και θα πρέπει να έχουν τους λόγους τους. «Μπολσεβίκ»...αποκαλείται επίσημα.

Στο νησί αυτό οι βουλγάρικες υπηρεσίες καταστολής δημιούργησαν στρατόπεδο συγκέντρωσης και οι έγκλειστοι σ' αυτό υποβάλλονταν σε καταναγκαστικά έργα. Φανερό, λοιπόν, πως όποια ονομασία και να δοθεί στο νησί αυτό, ούτε η φήμη του ούτε η όλη κατάσταση του ωραιοποιείται. Οι κρατούμενοι στο στρατόπεδο, όταν δεν απειλούνται να πνιγούν από τις ξαφνικές κατεβασιές και τις πλημμύρες του ποταμού, η υγεία τους υπονομεύεται θανάσιμα από το υγρό κλίμα, που τους

περιβάλλει, την άσχημη διατροφή, τη βαριά καταναγκαστική δουλειά και το καθεστώς περιορισμών και τρόμου που ισχύει.

Στο στρατόπεδο αυτό μεταφέρθηκαν, μετά «το τέλος» των βασανιστηρίων, πολλοί από τους υποτιθέμενους «πράκτορες» της VII Μεραρχίας. Όταν η ηγεσία Ζαχαριάδη έκρινε, ότι η συνέχιση του διωγμού τόσο δημοφιλών αγωνιστών τής προξενεί μεγάλη πολιτική ζημιά, ζήτησε την απελευθέρωση των θυμάτων της από το στρατόπεδο. Αλλ' αυτό δεν σήμαινε και τερματισμό των βασάνων. Κατά μια ανεπιβεβαίωτη μαρτυρία, όλοι οι έγκλειστοι στο «Μπολσεβίκ» μεταφέρθηκαν στο Ρούσε κι εκεί υποβάλλονταν στο καταναγκαστικό έργο να σπάζουν πέτρες...

Το μαρτύριο της Παρθένας Κανάκη

Στην Ουγγαρία, η ηγεσία Ζαχαριάδη σκηνοθέτησε μια τερατώδη πλεκτάνη στην οποία έμπλεξε και πιστές όσο και απλές αγωνίστριες. Η πλεκτάνη αυτή εντάσσεται σε μια άθλια τακτική που διευκολύνει την ισόβια παραμονή σε ηγετικά πόστα διαφόρων προσώπων. Συγκεκριμένα, η πλεκτάνη αυτή οργανώθηκε από το Ζαχαριάδικο Πολιτικό Γραφείο για να υπονομευτεί το κύρος και η θέση του Γιάννη Ιωαννίδη στην ηγεσία. Ήταν καιρός που άλλα στελέχη ήθελαν να υπερφαλαγγίσουν και να πάρουν τη δεσπόζουσα θέση που κατείχε στην ηγεσία του ΚΚΕ, ο «δεύτερος άνθρωπος» στο Κόμμα.

Στα πρώτα δυο-τρία χρόνια της προσφυγιάς μας, ο Ιωαννίδης ερχόταν συχνά-πυκνά στη Βουδαπέστη και καθοδηγούσε την οργάνωση του ΚΚΕ στην Ουγγαρία. Στη Βουδαπέστη, στην πλατεία Ηρώων (γωνία Ντίλιμπαμπ και Ντόζα Γκιόργκι) ήταν η έδρα της οργάνωσης -γραφεία και κατοικία. Απασχολούνταν εκεί σαν μαγείρισσες, καθαρίστριες, οικονόμες κ.λπ., και δυο-τρεις συντρόφισσες, ανάμεσα τους και η Παρθένα Κανάκη, μαχήτρια του Δ.Σ. και γυναίκα του παλιού αγωνιστή Λευτέρη Κανάκη, από την Αιτωλοακαρνανία. Στην Παρθένα Κανάκη είχε αναθέσει ο υποφαινόμενος στο βουνό (καταραμένη η ώρα που το 'κανε) να φροντίζει τον Ιωαννίδη, να του ψήνει, σαν άρρωστος που ήταν, κανένα ιδιαίτερο φαγητό. Κι όταν, με την υποχώρηση του Δ.Σ., η Παρθένα βρέθηκε στην Ουγγαρία, με την υπόδειξη του Ιωαννίδη, ανέλαβε βοηθητική δουλειά στην έδρα της οργάνωσης, όπου λειτουργούσε και μηχανισμός της Κεντρικής Επιτροπής. Την αγνή και πιστή αυτή αγωνίστρια επέλεξε η ηγεσία Ζαχαριάδη για να σκηνοθετήσει την πλεκτάνη κατά του Ιωαννίδη.

Οι λεπτομέρειες της πλεκτάνης αυτής - καλά θαμμένες συνήθως - και οι συνέπειες που είχε για τον Ιωαννίδη, δεν μας ενδιαφέρουν και πολύ. Μας

ενδιαφέρουν όμως τα φοβερά επακόλουθα, που η εγκληματική αυτή ενέργεια, είχε για την αγωνίστρια Κανάκη. Η πλεκτάνη ήταν κάτι τέτοιο, πάνω-κάτω: Από ένα έγγραφο για την παράνομη δουλειά στην Ελλάδα, που έπρεπε να βρίσκεται στα χέρια του Ιωαννίδη, και που «κατά παράξενο τρόπο» «βρέθηκε» σε δρόμο της Βουδαπέστης, βγήκε το συμπέρασμα, ότι γίνεται «κατασκοπεία» στην έδρα της οργάνωσης, με επίκεντρο το πρόσωπο του Ιωαννίδη και με δράστες το υπηρετικό προσωπικό. Το «επιβαρυντικό» για τον Ιωαννίδη ήταν, πως «το παλιό και άγρυπνο αυτό μαντρόσκυλο του Κόμματος» δεν «επαγρυπνούσε», τάχα, και έγινε αντικείμενο εκμετάλλευσης από εχθρικά στοιχεία.

Αρχιτέκτονας της πλεκτάνης και μετά ανακριτής ήταν ο Παναγιώτης Υφαντής, «επαγρυπνητής» και μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Για να θεμελιωθεί καλύτερα η σκευωρία ακολουθήθηκε η γνωστή σε τέτοιες περιπτώσεις διαδικασία: Καταγγέλθηκε το γεγονός στις ουγγρικές αρχές και η μυστική αστυνομία συνέλαβε το υπηρετικό προσωπικό των Γραφείων. Πιάστηκαν οι αγωνίστριες: Παρθένα Κανάκη, Κούσκουρα, γυναίκα του Ηλία Κούσκουρα, που μόνιμα έμενε στο χωριό «Μπελογιάννης», Κουτρούμπα, γυναίκα του Νίκου Κουτρούμπα, αδερφή του υποστράτηγου του Δ.Σ. Παναγιώτη Ζάρα, που σκοτώθηκε στο Γράμμο, με άλλα δύο αδέρφια της θυσιασμένα στον αγώνα και η ίδια έγκυος και με μικρά παιδιά αφήμένα μόνα τους.

Οδηγήθηκαν στην ασφάλεια και με επικεφαλής τον Υφαντή και με βοήθεια διερμηνέα υποβλήθηκαν σ' εξαντλητική ανάκριση, με μεθόδους που εξευτελίζουν τη γυναίκα και ταπεινώνουν τον άνθρωπο. Οι ανακρίσεις γινόταν όχι τόσο για ν' αποσπαστούν «ομολογίες», όσο για να στοιχειοθετηθούν και τα εξωτερικά «δεδομένα» μιας πολύ φοβερής, δήθεν, υπόθεσης κατασκοπείας. Τελικά κρατήθηκε μόνο η Παρθένα Κανάκη.

Χωρίς δίκη, με μόνο «στοιχείο» υποθέσεις και υπόνοιες του Πολιτικού Γραφείου και συμπεράσματα του Υφαντή με το «αστυνομικό δαιμόνιο του», μετακινούσαν συνεχώς την Παρθένα σε φυλακές και στρατόπεδα με συγκρατούμενες της Ουγγαρέζες, καταδικασμένες για «υπονομευτική δράση» κατά του σοσιαλιστικού καθεστώτος. Οι ανακρίσεις συνεχίστηκαν και στις φυλακές και τα στρατόπεδα. Ατέλειωτες. Βασανιστικές. Νύχτα και μέρα. Στις πιο ανύποπτες ώρες. Χωρίς δικηγόρο. Χωρίς επικοινωνία με τον έξω κόσμο. Χωρίς επισκεπτήριο. Παρατημένη και ξεχασμένη από όλους. Μόνη ανάμεσα σε άγνωστες γυναίκες. Χωρίς να μπορεί, από άγνοια της γλώσσας, ν' ανταλλάξει μια κουβέντα μαζί τους. Να πει σε κάποιον το παράπονο και το μεγάλο πόνο της, πώς μπορεί να της γίνεται μια

τέτοια μεγάλη αδικία σε σοσιαλιστική χώρα, από συμπατριώτες και συντρόφους της, που μαζί τους, από κοπελίτσα ακόμα πάλεψε στην πατρίδα για τη λευτεριά και τον Σοσιαλισμό...

Το μαρτύριο της Παρθένας Κανάκη κράτησε χρόνια... Κατάντησε μισός άνθρωπος. Άσπρισαν τα μαλλιά της. Παραμορφώθηκε το πρόσωπό της. Το νευρικό της σύστημα κλονίστηκε. Δυο φορές αποπειράθηκε ν' αυτοκτονήσει. Αποφυλακίστηκε μετά το 1956.

Το Πολιτικό Γραφείο του Ζαχαριάδη επέμενε να συνεχιστεί η κράτησή της. Αφέθηκε τελικά ελεύθερη, μόνο χάρη στα γενικότερα μέτρα της κυβέρνησης Κάνταρ για την «αποκατάσταση της σοσιαλιστικής νομιμότητας». Βγήκε, δηλαδή από τη φυλακή μαζί με τους χιλιάδες Ούγγρους πολιτικούς κρατούμενους που είχε στοιβάξει στα στρατόπεδα και τις φυλακές το σταλινικό καθεστώς του Ράκοσι...

Η σκληρή δοκιμασία της Κανάκη αποτελεί μια από τις πιο αποτροπιαστικές περιπτώσεις διωγμού των πολιτικών προσφύγων. Κι όταν ακόμα δεν βρίσκονται σε διωγμό για τις διαφορετικές πολιτικές απόψεις τους, αυτοί - απλοί, αγνοί αγωνιστές -θα πληρώσουν και τους σκυλοκαβγάδες της ηγεσίας...

Σας δίνουμε την άδεια... Εκτελέστε τους!

Οι αυθαίρετοι διωγμοί και οι εξοντωτικές τιμωρίες, που είχαν επιβληθεί στο βουνό, εξακολούθησαν να πλήττουν αξιωματικούς και μαχητές του «Δημοκρατικού Στρατού» και στην πολιτική προσφυγιά. Κι ενώ, όπως σημειώθηκε ήδη, η ίδια η ηγεσία δεν έδειχνε να συνειδητοποιεί, έστω και στο ελάχιστο, τις μέγιστες ευθύνες της για την ήττα και το χαντάκωμα του κινήματος, συνέχιζε ωστόσο με αμείωτο ζήλο να παίζει το ρόλο του τιμητή των πάντων, να κυνηγά στις νέες συνθήκες και σε ξένα, τώρα, εδάφη τους αντάρτες για υπαρκτά και ανύπαρκτα λάθη τους και να επιμένει να τους πλήξει με τις βαρύτερες εκείνες «κυρώσεις» που δεν πρόλαβε να επιβάλει όσο βρισκόμασταν στο βουνό.

Μια τέτοια περίπτωση γνώρισαν και έζησαν από κοντά οι λίγοι πολιτικοί πρόσφυγες -φοιτητές μας κυρίως- που εργάζονταν ή σπούδαζαν στο Κλουζ της Ρουμανίας. Το «μυστικό» της υπόθεσης το γνώριζαν μόνο οι τοποτηρητές της ηγεσίας Ζαχαριάδη. Οι άλλοι πρόσφυγες, πολύ αργά και μόνο αποσπασματικά συγκέντρωναν και μάθαιναν τα στοιχεία που συνέθεταν την τραγωδία της ομάδας από δέκα πολιτικά και στρατιωτικά στελέχη του «Δημοκρατικού Στρατού», που κάποια μέρα, εντελώς ξαφνικά, «κουβαλήθηκαν» στην πόλη αυτή της

Τρανσυλβανίας με την πολυπληθέστατη ουγγρική μειονότητα.

Από τις πρώτες κιόλας μέρες προσέχτηκε πως οι «Δέκα» έκαναν μια δική τους ιδιαίτερη ζωή, εντελώς ξεμοναχιασμένοι από τ' άλλα μέλη της μικρής προσφυγικής κοινότητας. Ζούσαν, βέβαια, εργαζόμενοι. Σ' εργοστάσια κι επιχειρήσεις όμως, που «κατά σύμπτωση», δεν δούλευαν άλλοι Έλληνες. Δεν πήγαιναν σε στέκια που σύχναζαν πρόσφυγες και δεν ζούσαν, όπως εκείνοι, την κομματική ζωή κι ούτε μετείχαν σε συνελεύσεις και άλλες προσφυγικές εκδηλώσεις. Αν τύχαινε να τρακαριστούν κάπου με συμπατριώτες τους, οι «Δέκα» απόφευγαν να σταματήσουν και ν' ανοίξουν κουβέντα μαζί τους και μόνο τότε ξεστόμιζαν ένα σιγανό και φοβισμένο «γεια χαρά», όταν βεβαιώνονταν πως δεν θα το ακούσει ο ανεπιθύμητος τρίτος. Ταξίδευαν οι άλλοι στα διάφορα προσφυγικά κέντρα και πήγαιναν «κι ως το Βουκουρέστι ακόμα» για τα προσφυγικά φεστιβάλ - οι «Δέκα» θα μέναν εκεί, συνεχώς καθηλωμένοι στο Κλουζ.

Κατόπι έγινε αντιληπτό, πως όλοι τους πηγαίνανε κάθε τόσο στη ρουμάνικη αστυνομία και δίνανε «παρών»...

Και τελικά, με βάση και τ' άλλα που μαθεύτηκαν με τον καιρό, οι πρόσφυγες τους δώσανε και τ' όνομα τους: «Ομάδα Εξόριστων κι Απομονωμένων του Κλουζ». Και πράγματι. Για εξόριστους και απομονωμένους πολιτικούς πρόσφυγες επρόκειτο.

Η υπόθεσή τους κρατούσε από τον «Δημοκρατικό Στρατό». Ήτανε μια από τις πολλές εκείνες «εκκρεμότητες», που η ηγεσία Ζαχαριάδη τις φύλαγε στην τσάντα της, τις κουβάλησε από το βουνό στο εξωτερικό και -ξένη προς κάθε αίσθημα συγγνώμης, εκδικητική και μικρόψυχη- εννοούσε να τις «ξεκαθαρίσει» τώρα στην προσφυγιά.

Όλους -και τους δέκα- τους χαρακτήρισε αβάσιμα...«ύποπτους πράκτορες».

Ότι πρόθεση της ηγεσίας Ζαχαριάδη ήταν να τους «ξεκάνει», αποδείχεται απ' όσα έγιναν γνωστά μετά την αλλαγή στην κορυφή του ΚΚΕ, «ομολογούνται» σήμερα και από Ρουμάνους και από επαναπατρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες. Απ' όσα καταγγέλλονται, αποκαλύπτεται ότι η Ζαχαριάδικη ηγεσία με πολλή δυσφορία «έστερξε» τελικά να σταλούν οι δέκα αυτοί αγωνιστές στο Κλουζ για να διαβιούν υπό καθεστώς αυστηρής απομόνωσης και αστυνομικής επιτήρησης. Ένα τέτοιο μέτρο το έβρισκε πολύ «επικίνδυνο» για την «περίπτωση». Και συγκατένευσε, τελικά, σ' αυτό, μόνο όταν είδε κι απέιδε, πως παρά τις φορτικές πιέσεις της, «δεν περνούσε ο λόγος της για χειρότερα...».

Ποια ήταν αυτά τα χειρότερα; Προηγούμενα είχε εισηγηθεί στις ρουμάνικες αρχές «οι δέκα αυτοί φοβεροί και τρομεροί ύποπτοι πράκτορες» να σταλούν στα «Καλάμια», σε μια περιοχή δηλαδή, του Δούναβη, όπου караδοκεί ο βέβαιος θάνατος. Στην περιοχή αυτή, οι ρουμανικές «σωφρονιστικές» αρχές έστελναν να εργάζονται, κόβοντας καλάμια, βαρυποινίτες του κοινού ποινικού δικαίου, σε συνθήκες που συχνά υπέκυπτε ο κατάδικος. Βαλτώδης και υγρή περιοχή -όπως εκείνη της Δοβρουτσάς- ήταν γεμάτη από φαρμακερά φίδια και κουνούπια και αποτελούσε εστία μόλυνσης. Αλλά οι Ρουμάνοι -σ' αντίθεση με άλλες ανάλογες περιπτώσεις- δεν εγκρίνανε μία τόσο σκληρή «μεταχείριση» Ελλήνων αγωνιστών. Αντιπρότειναν άλλο χώρο εξορίας. Επικαλούμενοι λόγους ασφαλείας είπαν:

- «Εκεί, στα «Καλάμια» δεν μπορούμε να τους φυλάξουμε αποτελεσματικά... Ποτάμι είναι, μπορεί να το σκάσουν και τρέχα γύρευε...».

Η «δική μας ηγεσία», απλοποιώντας τα πράγματα, αποτόλμησε να προτείνει και τούτο:

- «Αφού δεν υπάρχει ασφαλές μέρος για την αργή, σιωπηρή εξόντωση τους, τότε... εκτελέστε τους...».

Η αποτροπιαστική εισήγηση απορρίφτηκε. Κι έτσι οι δέκα Έλληνες αγωνιστές, χάρη στους Ρουμάνους, διέφυγαν τον θάνατο.

Ανακαταγραφή - Μια νέα «Ιερά Εξέταση»

Λίγο καιρό μετά την «οριστική» εγκατάσταση μας στις σοσιαλιστικές χώρες, η ηγεσία Ζαχαριάδη, σκηνοθέτησε την «εκκαθάριση των γραμμών του κόμματος»: Οργάνωσε την περιώνυμη «ανακαταγραφή». Σε όλες τις οργανώσεις του εξωτερικού θα επανεξετάζονταν κατά πόσο το κάθε μέλος του κόμματος «θα ήταν άξιο» να φέρει την κομματική ιδιότητα ή το στέλεχος θα συνέχιζε να χρησιμοποιείται σαν τέτοιο όπως και πριν. Η «επανεξέταση» έγινε σε ανοιχτές κομματικές συνελεύσεις και κράτησε μήνες και μήνες. Στις διακηρυγμένες προθέσεις της ηγεσίας ήταν με την «ανακαταγραφή», να «δυναμώσουν» δήθεν «οι γραμμές του Κόμματος», να βελτιωθεί η ταξική σύνθεσή του -«λίγοι και καλοί»-, ν' ανεβεί πιο ψηλά η ιδιότητα του μέλους του κόμματος... Η πραγματική επιδίωξη της όμως ήταν άλλη: Με πρόσχημα τη χορήγηση κομματικών βιβλιαρίων, να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς της με πρόσωπα και πράγματα από το Δημοκρατικό Στρατό, να καταστήσει πιο πειθήνιους τους κομμουνιστές, να χτυπήσει, να τρομοκρατήσει.

Συγκρότησε την Κεντρική Επιτροπή Ανακαταγραφής από ανθρώπους της απόλυτης εμπιστοσύνης της και αντίστοιχες Επιτροπές για κάθε οργάνωση στις

σοσιαλιστικές χώρες. Με βάση τις «ντιρεκτίβες» της ηγεσίας, η Κ.Ε. Ανακαταγραφής (ΚΕΑ) είχε προκαθορίσει σε πόσες κεφαλές πρέπει να πέσει το κομματικό τσεκούρι. Προκαθορίστηκε το ποσοστό των διαγραφών -ένα 40% περίπου. Από ποια στελέχη πρέπει να αφαιρεθεί η υπεύθυνη δουλειά και να μπούνε «στο περιθώριο»... Σε ποιες «μαρτυρίες» και «καταθέσεις» θα στηριχθούν οι διάφορες «κατηγορίες». Με τις ανάλογες «ντιρεκτίβες» δούλεψαν και οι Τοπικές Επιτροπές Ανακαταγραφής.

Οι «συνελεύσεις Ανακαταγραφής» χαρακτηρίστηκαν από τους απλούς ανθρώπους «Ιερή Εξέταση». Και για τον τρόπο της οργάνωσης και για τη διεξαγωγή τους. Όλα ήταν «στημένα» από πριν. Καταμερίστηκε κατά κόβες το ποσοστό των διαγραφών. Επισημάνθηκαν τα υπό διωγμό στελέχη. Σκαρώθηκαν οι «κατηγορίες», καθορίστηκαν και «προετοιμάστηκαν» οι μάρτυρες. Το σοκ, τη σύγχυση και την ταραχή που νιώσανε οι «εξεταζόμενοι» κομμουνιστές δεν τα 'νιωσαν στ' αστικά δικαστήρια, όπου συχνά κρινόταν η προσωπική ελευθερία και αυτή ακόμα η ζωή τους. Η εξήγηση είναι κατανοητή. Όλοι οι αγωνιστές θεωρούσανε τότε μοναδικό και υπέρτατο αγαθό την επαναστατική τιμή και υπόληψή τους. Το να είναι και να παραμένουν μέλη του κόμματος. Γι' αυτό και τρέμανε και στη σκέψη ακόμα πως μπορεί, τώρα με την ανακαταγραφή, να τους εμφανίσουν στα μάτια των συναγωνιστών τους, με μειωμένη αγωνιστική αρετή, ή να βρεθούν «κι έξω από το κόμμα»...

Στη διάρκεια της «κρίσης» των αγωνιστών από τις συνελεύσεις, ανασκαλεύτηκαν όλες οι γνωστές και «άγνωστες» πτυχές της προσωπικής και αγωνιστικής ζωής τους, στιγμιαίες αδυναμίες, πραγματικά και φανταστικά παραπτώματα!

- «Πώς δεν βγήκες... Ελασίτης στην Εθνική Αντίσταση;», ρωτούσαν οι βαλτοί, που πάνω στον ζήλο τους να υπηρετήσουν την ηγεσία, δεν πέρασε, από το ξερό τους πως τότε ήσουν παιδαρέλι...

- «Γιατί δεν βγήκες εθελοντής στο Δημοκρατικό Στρατό, και χρειάστηκε να σ' επιστρατεύσουν;», ρωτούσε άλλος κι ας μην ήξερε, πως με τον πατέρα και τον μεγαλύτερο αδερφό στη Μακρόνησο, ήσουν ο μοναδικός προστάτης της φαμίλιας.

- «Εσύ βγήκες στο βουνό... Το γιο σου όμως τον άφησες να τον πάρουν οι μοναρχοφασίστες...».

- «Σκόπιμα βραδυπορούσες... Ζητούσες ευκαιρία να λιποτακτήσεις...».

- «Περνώντας κάποτε από τα Βοδενά ξέκοψες από το τμήμα, μπήκες στα περιβόλια και μάζεψες φρούτα...».

- «Δεν πληγώθηκες στις μάχες, είσαι αυτοτραυματίας...».
- «Πες μας εδώ στη συνέλευση... Τι σκοπεύεις να κάνεις:... Θα την πάρεις την Αγγέλα, αφού της υποσχέθηκες γάμο;...».
- «Έξυνες το τραύμα σου για να μην κλείσει η πληγή, για να μείνεις έτσι περισσότερο στο νοσοκομείο...».

Τέτοιες κι άλλες ερωτήσεις γίνονταν από «βαλτούς», που «δουλεύονταν» κατάλληλα από την τοπική καθοδήγηση. Κι ήταν έτσι στημένη η «ανάκριση» και τόση η πίεση, που οι «επανεξεταζόμενοι» κομμουνιστές για να δώσουν τέλος στο ψυχικό μαρτύριο -«στο θέατρο», όπως έλεγαν μετά- αναγκάζονταν να παραδεχτούν και πράγματα που δεν έκαναν και «κουβέντες» που δεν είπαν.

Η διαδικασία αυτή δεν ταπείνωνε μόνο τους «εξεταζόμενους» κομμουνιστές. Ξευτέλιζε και τους «κατήγορους» που δέχτηκαν, στο όνομα της «κομματικής σκοπιμότητας», να συνεργήσουν στην κατασπίλωση των συναγωνιστών τους. Στην πορεία της ανακαταγραφής, μαζί με τις υπαγορευμένες «μαρτυρίες» ανασύρθηκαν και ανθρώπινες κακίες, μικροψυχίες, μικροπρέπειες. Διογκώθηκαν ενέργειες και παραπτώματα, παρατονίστηκαν σφάλματα και αδυναμίες των απλών ανθρώπων. Γίναν και αντεκδικήσεις. «Ξεσκαλίστηκαν» παλιοί προσωπικοί λογαριασμοί από το αντάρτικο, που ενώ είχαν ξεχαστεί στη μεγαλοθυμία των αγωνιστών, η ηγεσία, για δικούς της σκοπούς, τους αναθέρμανε και τους ξανάφερε στην επιφάνεια. Αυτά γέμιζαν με πίκρα τους χτεσινούς συναγωνιστές στο χαράκωμα, ψύχραιναν τις καρδιές τους και προκαλούσαν το πρώτο ρήγμα στις σχέσεις της πολιτικής προσφυγιάς.

Η ανακαταγραφή αποτέλεσε μαζικό εξευτελισμό χιλιάδων αγωνιστών, πρωτοφανή ταπείνωση περήφανων ανθρώπων, που, κοντά στα άλλα, κλόνισε και την εμπιστοσύνη της προσφυγιάς στην ορθοφροσύνη και στη δικαιοσύνη του κόμματος.

Το φακέλωμα - Μια μέθοδος δοκιμασμένη

Για κάθε ανώτερο στέλεχος, που ήταν υπό διωγμό ή σχεδιάζονταν να παραμεριστεί, η ηγεσία Ζαχαριάδη, πέρα από τα δικά της «επιβαρυντικά στοιχεία», συγκέντρωνε με σύστημα «κατηγορίες» και «καταγγελίες» από οποιονδήποτε έβρισκε πρόθυμο να συνεργήσει. Ζητούσε από καλοπροαίρετους, αλλά ανύποπτους αγωνιστές, να κάνουν γραπτή έκθεση για το άλφα ή βήτα στέλεχος, για υπαρκτές και ανύπαρκτες εκδηλώσεις και αδυναμίες. Συγκεντρώνονταν οι εκθέσεις αυτές και όταν η ηγεσία το 'βρισκε σκόπιμο «άνοιγε

ο φάκελος», σκαρωνότανε το «κατηγορητήριο» και ο διωγμός ήταν...τεκμηριωμένος.

Συνένοχο σε μια τέτοια κατηγορία επιχειρήθηκε να κάνουν και τον υποφαινόμενο. Ήταν η εποχή, που μόλις είχαμε εγκατασταθεί στις Λαϊκές Δημοκρατίες και η ζαχαριάδικη ηγεσία δεν είχε πάψει να διογκώνει το «φάκελο Μάρκου Βαφειάδη» και με άλλα «κατηγορώ». Κάποτε, λοιπόν, ήρθε στη Βουδαπέστη ο Γιάννης Ιωαννίδης για να γεμίσει την τσάντα του κι από εδώ με εκθέσεις εναντίον του Μάρκου. Με γνώριζε από την Ακροναυπλία. Ήξερε ακόμα, πως για ένα διάστημα (Άνοιξη-Φθινόπωρο του 1947) είχα κάνει κοντά στον Μάρκο, όταν το Γενικό Αρχηγείο του Δημοκρατικού Στρατού, επισημασμένο και διαρκώς καταδιωκόμενο από το κυβερνητικό πεζικό, το πυροβολικό και την αεροπορία, ελίσσονταν στ' Άγραφα, μεταξύ Θεσσαλίας και Ρούμελης.

Μια μέρα με φωνάζει στα γραφεία της έδρας του (στην οδό Ντίλιμπαμπ, πάνω στην Πλατεία Ηρώων, όπου τότε στεγάζονταν και η κομματική Επιτροπή του ΚΚΕ στην Ουγγαρία). Μπαίνει αμέσως στο ψητό. Με το γνωστό προστακτικό ύφος του, που δεν επιδέχεται αντιρρήσεις, μου ζητά να κάτσω και να γράψω έκθεση σε βάρος του Βαφειάδη.

- «Θα αντιλήφθηκες, βέβαια», μου λέει, «πως ο Μάρκος υποτιμούσε την κομματική δουλειά στο Δημοκρατικό Στρατό».

- «Δεν αντιλήφθηκα τέτοιο πράγμα», του λέω.

- «Πως!... Πως!... Έδειχνε υποτίμηση... Παραμελούνταν η κομματική δουλειά...».

Του αντιλέγω με κάποιο δισταγμό:

- «Μα πώς εννοείς, σύντροφε Ιωαννίδη, τη λειτουργία του κόμματος και την κομματική δουλειά στο αντάρτικο και σε ώρες πολέμου; Με συνεχείς μετακινήσεις, με πορείες, με εγκλωβισμούς, με ενέδρες, με κυνηγητά, με μάχες, τί κομματική δουλειά θέλεις να γίνει; Βαδίζαμε μέσα από κατσάβραχα δεκαοχτώ ώρες το εικοσιτετράωρο για να σπάσουμε τους κλοιούς. Όταν, για μια-δυο μέρες, μπορούσαμε να λημεριάσουμε κάπου, μ' έστελνε ο Μάρκος στο τάγμα του Σοφιανού και στη Σχολή Αξιωματικών και κάναμε πολιτική δουλειά... Στις συνθήκες εκείνες τι άλλο μπορούσαμε να κάνουμε;».

Τελικά δεν έκανα έκθεση σε βάρος του Μάρκου -όπως και σε βάρος κανενός άλλου συντρόφου, γιατί δεν ήταν κάτι που άντεχε η συνείδησή μου. Ο Ιωαννίδης όμως άστραψε και βρόντηξε... Ύστερα από λίγο καιρό που ξανάρθε στη Βουδαπέστη, ανακάλυψε πως έχω...«πολιτική ανεπάρκεια», με καθαίρεσε από αρχισυντάκτη της τοπικής δισεβδομαδιαίας εφημερίδας «Λαϊκός Αγώνας», δεν άφησε να δουλέψω

ούτε καν σαν απλός συντάκτης και μ' έστειλε σε εργοστάσιο να μάθω...καλαϊτζής!
«Για ν' αποκτήσω "προλεταριακή" συνείδηση....», έλεγε η απόφαση. Κι ας γνώριζε πως επρόκειτο για σύντροφο, που από δωδεκάχρονο παιδί ακόμα, κέρδιζε με τον ιδρώτα του προσώπου του το ψωμί, και τα λίγα γράμματα που ήξερε, τα έμαθε στο σχολείο της ζωής, του κινήματος· στις φυλακές και στα στρατόπεδα.

Η τραγωδία της Τασκένδης

Δεν ήταν τόσο «απρόσμενα» και «ξαφνικά» τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην Τασκένδη στις 9 και 10 Σεπτέμβρη του 1955. Ο θάνατος του Στάλιν, η σχετική αποσταλινοποίηση, κάποια αποκατάσταση της σοσιαλιστικής νομιμότητας και ως ένα βαθμό η υποχώρηση της φοβίας, έδρασαν ευεργετικά στις ιδεολογικές διεργασίες της πολιτικής προσφυγιάς στην Τασκένδη. Έτσι τα πιο ζωντανά και αναπτυγμένα στοιχεία, άρχισαν ανοιχτά πλέον όχι μόνο να αμφισβητούν τις ως τότε εκτιμήσεις της σταλινικής ηγεσίας του ΚΚΕ, αλλά έβαζαν και θεμελιακά ζητήματα του ελληνικού κινήματος, όπως για την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού, τις ενέργειες του Ζαχαριάδη και άλλα.

Εκεί, λοιπόν, στο ασιατικό Ουζμπεκιστάν, κάτω από πολύ άσχημες συνθήκες διαβίωσης, οι πολιτικές και ιδεολογικές αυτές διεργασίες, οδήγησαν στη διαμόρφωση αντιζαχαριαδικής πολιτικής καθοδήγησης και πλειοψηφίας στην πολυανθρωπότερη προσφυγική οργάνωση του ενιαίου ΚΚΕ. Ήταν μια κατάκτηση που εγκυμονούσε γενικότερο κίνδυνο για το ζαχαριάδικο κατεστημένο. Ο Ζαχαριάδης δεν ανέχτηκε αυτές τις εξελίξεις. Και για ν' αποτρέψει τον κίνδυνο που εγκυμονούσαν, αδίστακτα, όπως πάντα, με όργανο του τον Βλαντά, κινητοποίησε τους οπαδούς του και κατέλαβε με τη βία τα γραφεία της Κομματικής οργάνωσης Τασκένδης. Από δω και πέρα τίποτε δεν μπορούσε να συγκρατήσει τη σύγκρουση και τον αλληλοσπαραγμό. Οι δυνάμεις του κακού είχαν αφηνιάσει.

Κατάπληκτοι οι Ουζμπέκοι βρέθηκαν μπροστά σε μια αληθινή κόλαση αλληλοσπαρασσόμενων κομμουνιστών. Μαχαίρια, ρόπαλα, σιδερένιοι σωλήνες και λοστοί, πέτρες και τούβλα, χρησιμοποιήθηκαν στο φρικτό εκείνο σαρανταοχτάωρο στην Τασκένδη. Μια μάχη βάνουση, ανελέητη, ανυποχώρητη· από κει έπρεπε να βγεις ή νικητής ή νεκρός. Αλίμονο αν έβγαινες ζωντανός και ηττημένος.

Η προετοιμασία από μέρους των ζαχαριαδικών κάλυπτε τις απαιτήσεις μιας σκληρής σύγκρουσης με πραγματικό αντίπαλο. Υπήρξε «σχέδιο δράσης», μελέτη

του χώρου, επισήμανση των στόχων και κατάλογοι με ονόματα και διευθύνσεις των «αντιηγετικών φραξιονιστών». Οι επαφές των «συνδέσμων» και η κινητοποίηση των δυνάμεων γίνονταν με βάση το «σχέδιο δράσης». Έγινε η κατάλληλη διάταξη. Οχυρώθηκαν οι θέσεις και η «βάση πυρός». Προσδιορίστηκαν οι επιθέσεις για κατάληψη στύλων και οι αντεπιθέσεις για την ανακατάληψη τους. Ο εχθρός πρέπει να κυνηγηθεί στους δρόμους, στις πλατείες της πόλης, ακόμα και μέσα στα λεωφορεία της συγκοινωνίας.

Το κύριο χτύπημα δίνεται στην «7η Πολιτεία», προπύργιο των «αντιζαχαριαδικών». Διαδραματίζονται σκηνές αλλοφροσύνης. Τα μεσάνυχτα, τα πρωτοπαλίκαρα του Βλαντά, μέλη των «Ομάδων τάξης», παραβιάζουν το οικογενειακό άσυλο αγωνιστών. Σπάζουν τις πόρτες και μέσα σε κραυγές τρόμου, σπάζουν κυριολεκτικά από τα κρεβάτια τους και σέρνουν στους δρόμους τους «αντιηγετικούς». Ακολουθεί η πιο άγρια κακομεταχείριση και το αίμα των αγωνιστών βάφει τους δρόμους της Τασκένδης. Το κυνηγητό, οι συλλήψεις και οι ξυλοδαρμοί συνεχίζονται από τη μια «Πολιτεία» προσφύγων στην άλλη ως τις πρωινές ώρες. Μόνο τα ξημερώματα μπόρεσαν οι μαθητές της σχολής Ευελπίδων ν' αποσπάσουν τους κακοποιημένους από τα χέρια των διωκτών τους.

Ο απολογισμός της αποτρόπαιας νύχτας ήταν κοντά διακόσιοι πενήντα βαριά τραυματισμένοι και από τις δυο πλευρές. Τ' ασθενοφόρα δεν προλάβαιναν να μεταφέρουν Έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες στα νοσοκομεία. Κι εκεί, μέσα στις οίμωγες και τη φρίκη των προθαλάμων και των θαλάμων των νοσοκομείων, έγινε κάτι ακόμα πιο φρικιαστικό, που φτάνει ως τα όρια του κανιβαλισμού. Ένας μανιακός ζαχαριαδικός, βλέποντας τον Πάνο Δημητρίου τραυματισμένο, ορμάει επάνω του, του δαγκώνει με λύσσα το αυτί και γρυλλίζοντας το κόβει...

Η αγριότητα στα γεγονότα της Τασκένδης δεν ήταν μονόπλευρη. Οι ζαχαριαδικοί θα υποστηρίξουν αργότερα ότι και από την πλευρά των «αντιηγετικών» (αργότερα κολιγιαννικών) υπήρξαν πολλές βαναυσότητες. Τόσο οι μεν όσο και οι δε, θα κοιτάζουν πίσω στα γεγονότα της Τασκένδης με φρίκη και αποτροπιασμό, και θα προσπαθούν να αποσείσουν τις ευθύνες. Ο Ζαχαριάδης θα λέει ότι «μονάχα σαν προβοκάτσια ενάντια στη Σοβιετική Ένωση μπορούν να χαρακτηριστούν», και ο Κολιγιάννης θα τα θεωρεί «απαράδεκτα για ένα ΚΚ...».

Μάθε να κόβεις ξύλα και τούβλα να κουβαλάς

Επακόλουθο μιας διαγραφής από το κόμμα στην πολιτική προσφυγιά, ήταν και η οικονομική εξόντωση του διαγραφόμενου. Αν, μάλιστα, τύχαινε ο κομμουνιστής

αυτός ν' απασχολείται επαγγελματικά στον κομματικό ή μαζικό τομέα, αμέσως μετά τη διαγραφή του σταματούσε και η μισθοδοσία του και μέχρι να τακτοποιηθεί σε κάποια δουλειά, έπρεπε να πεινάσει αυτός και η οικογένειά του. Ο οικονομικός πόλεμος γινόταν έτσι, μέσο τιμωρίας και φρονηματοισμού για τους αντιφρονούντες. Να και οι χαρακτηριστικές περιπτώσεις:

Στον γερασμένο στο κίνημα και βασανισμένο αγωνιστή Μήτσο Παρτσαλίδη, μέλος του Πολιτικού Γραφείου, μετά την κατασυκοφάντηση και διαγραφή του, η ζαχαριάδικη ηγεσία, τον έστειλε να κόβει ξύλα, σε βαρελάδικο της Φλωρίδας (Ρουμανία).

Ο Ζήσης Ζωγράφος, μέλος της Κ.Ε., γλωσσομαθής και από τις σπάνιες πένες, τυραγνισμένος στην Ακροναυπλία και τ' άλλα στρατόπεδα, έπρεπε να μάθει και τη δουλειά του τορναδόρου, στη Βραΐλα, για να βγάλει το ψωμί του.

Στον Πέτρο Ρούσο, που ήταν μέλος κι αυτός της Κ.Ε. ανατέθηκε να μεταφράζει ρώσικα ρομάντσα.

Ο Λευτέρης Αποστόλου, ο γνωστός βετεράνος κομμουνιστής, κυνηγημένος απ' όλες τις σταλινικές ηγεσίες του ΚΚΕ, υποχρεώθηκε, σε προχωρημένη πλέον ηλικία, να δουλέψει στο εργοστάσιο τούβλων «Σολινταριτάτσια», έξω από το Βουκουρέστι.

Η ηγεσία Κολιγιάννη έκοψε κάθε υλική παροχή σε όλα τα μέλη της Κ.Ε. που τον καταψήφισαν στην «12η», καταδικάζοντας τους έτσι τους ίδιους και τις οικογένειές τους στην πείνα.

Σταμάτησε ακόμα να παρέχει υλική ενίσχυση και στο Γραφείο Εσωτερικού, που πάλευε σε συνθήκες βαριάς παρανομίας στην Ελλάδα και η έλλειψη υλικών μέσων εξέθετε το κίνημα σε θανάσιμους κινδύνους.

Γερασμένοι και σακατεμένοι στην υπηρεσία του κόμματος σύντροφοι όπως ο αείμνηστος Βασίλης Ζάχος, Πρόεδρος της Επιτροπής Ελέγχου της Κ.Ε. του ΚΚΕ, υποχρεώθηκε να σηκώνει σίδερα σε εργοστάσιο της Βουδαπέστης για να συντηρήσει την οικογένειά του.

Την ίδια βαριά δουλειά αναγκάστηκε να κάνει στην Ουγγαρία και το μέλος της Κ.Ε. Θωμάς Κεφάλας.

Ο Γιώργης Χουλιάρας (Περικλής) μέλος της Κ.Ε. συνεργάτης και πρωτοπαλικάρο του Άρη Βελουχιώτη, υποχρεώθηκε να φτιάχνει σκούπες στην Πολωνία για να ζήσει.

Ο Νίκος Ακριτίδης, παλαίμαχος αγωνιστής, μέλος της Κ.Ε., με «παράνομη» δράση στην Ελλάδα και μετά την ήττα του «Δημοκρατικού Στρατού» με σοβαρή αρρώστια στα μάτια, στάλθηκε από τον Κολιγιάννη να εργαστεί σε εργοστάσιο της Ανατολικής Γερμανίας.

Στα 1957 με 1958 χρειάστηκε να αποκτήσει και δεύτερο δίπλωμα ο Τάκης Σκυφτής, ο γνωστός μας διαπρεπής μαιευτήρας. Επειδή σε μια συνέλευση έκανε την παρατήρηση ότι «δεν είναι σωστό να υπερβάλλουμε και να τα φορτώνουμε όλα στον Ζαχαριάδη» και άσκησε κριτική γιατί «με ψέματα διαγράφηκε από το κόμμα η γυναίκα του σ. Φλωράκη», η ηγεσία Κολιγιάννη...«αμφισβήτησε ότι ο σύντροφος Σκυφτής είναι γιατρός» και τον έστειλε στο Σιμπίου της Ρουμανίας ν' αποκτήσει δίπλωμα...ηλεκτρολόγου.

Στη Ρουμανία, με υποδείξεις της ελληνικής ηγεσίας, διώχτηκε από τη δουλειά του ο Γιώργος Κοντογιώργος και ο Κώστας Σιδηρόπουλος (Ρήγας), καθηγητής από την Ελλάδα, που εργαζόταν στην επιτροπή Βοήθειας Παιδιών.

Τον Λευτέρη Βουτσά, παλιό αγωνιστή, με υπεύθυνη δουλειά στο Δημοκρατικό Στρατό και για αρκετό διάστημα Κομματικό Γραμματέα σε οργάνωση του εξωτερικού, η ηγεσία Ζαχαριάδη, τον έστειλε να δουλέψει σε φούρνους «Μαρτέν», παρ' όλο που ήταν γνωστό ότι υπόφερε από το συκώτι του.

Στην Ουγγαρία, ο συνταγματάρχης του Δημοκρατικού Στρατού Κωστούδης Βαγγέλης (Αλέξης) είχε διατελέσει επί Ζαχαριάδη, κομματικός γραμματέας του ΚΚΕ στη χώρα αυτή. Μετά την αντικατάστασή του, εργάστηκε σε ουγγρική υπηρεσία. Αγρίεψε τότε η τοπική Κολιγιαννική καθοδήγηση (ένα από τα μέλη της ήταν δυστυχώς και ο υποφαινόμενος) και βάλθηκε να τον διώξει από τη θέση του. Και τον έδιωξε. Και μόλο που ήταν γεωπόνος ο άνθρωπος, στάλθηκε να δουλέψει σε...παγοποιείο!

Πρέπει να πούμε ότι οι περιπτώσεις αυτές συνθέτουν μια απάνθρωπη στάση του σταλινικού ΚΚΕ απέναντι στους συντρόφους, που για αρκετό καιρό χρησιμοποιήθηκαν σαν επαγγελματικά στελέχη. Η κομματική απασχόληση προϋποθέτει απόσπαση από τη βιοποριστική απασχόληση, ανακοπή από την επαγγελματική σταδιοδρομία και εξέλιξη, και απομάκρυνση, τις περισσότερες φορές, από την οικογένεια. Κι ενώ οι σύντροφοι δέχονταν αυτές τις θυσίες, ξυπνούσαν κάποιο πρωί, έπειτα από κάποια «ντιρεκτίβα», πεταμένοι στο δρόμο σαν στυμμένες λεμονόκουπες. Κανένας από το κόμμα δεν νοιάζονταν μετά αν θα εξασφάλιζαν κάποια δουλειά, αν θα επιβίωναν αυτοί και οι οικογένειές τους.

Βρισκόμαστε στην Ουγγαρία, στην πρώτη περίοδο των διωγμών που είχε

εξαπολύσει η ηγεσία Κολιγιάννη κατά των Ζαχαριαδικών. Στο χωριό Μπελογιάννης, εργαζόταν σαν κοινοτικός υπάλληλος ο Γιάννης Μπλιθικιώτης, από τη Λαγκάδα Κονίτσης, «αδιόρθωτος» Ζαχαριαδικός. Παρ' όλο που ήταν πατέρας δυο παιδιών, φυματικός, εγχειρισμένος και με τρία πλευρά βγαλμένα, οι Κολιγιαννικοί τον έδιωξαν και τον άφησαν χωρίς δουλειά. Κάτι ανάλογο έγινε και με τον Αλέκο Παπαδημητρόπουλο, αξιωματικό του Δημοκρατικού Στρατού και ανάπηρο. Δούλευε σαν υπάλληλος στο Τμήμα Περίθαλψης των Αντιφασιστών Πολιτικών Προσφύγων του Ουγγρικού Υπουργείου Υγείας. Είχε μάθει τα Ουγγαρέζικα και ανήκε διοικητικά σε ουγγαρέζικη δημόσια υπηρεσία. Κρατούσε για λογαριασμό της υπηρεσίας αυτής και ενημέρωνε τα μητρώα μας: Γεννήσεις, γάμοι, θάνατοι. Δούλευε καλά και ευσυνείδητα. Έκανε όμως το λάθος να διατηρήσει τις σταλινικές απόψεις του και το πλήρωσε. Με ωμές επεμβάσεις των κολιγιαννικών στα εσωτερικά των ουγγρικών υπηρεσιών, απαιτήθηκε να διωχτεί και διώχτηκε. Πέθανε στην πολιτική προσφυγιά πικραμένος από τη βάνανυση μεταχείριση.

Την εποχή της παντοδυναμίας της Κολιγιαννικής ηγεσίας, ένα μέλος της, ο Κώστας Κηπουρός (Μαλέτσκος) περιέρχονταν τα εργοστάσια, τις επιχειρήσεις και τα ιδρύματα στην Ανατολική Γερμανία και υπόδειχνε στις τοπικές αρχές ποιους «ρεβιζιονιστές» να διώξουν από τις δουλειές τους και ποιους να υποβαθμίσουν ιεραρχικά. Πάντως, σ' ένα εργοστάσιο της Δρέσδης, βρήκε το μάστορα του. Τον πήρε παράμερα ο υπεύθυνος και του είπε:

- «Άντε, άνθρωπέ μου, να ξεμπερδέψεις με τα δικά σας προβλήματα και μετά να 'ρθεις και να μας πεις τι θα κάνουμε στο δικό μας σπίτι».

Ένας εφιάλτης που κράτησε 82 ημέρες

Ελάχιστοι πια, οι πολύ παλιοί εκείνοι κομμουνιστές, που ήταν συνυφασμένοι τόσο σφιχτά με το ελληνικό επαναστατικό κίνημα. Και με διαμορφωμένη τη δική τους αυτόνομη γνώμη για τα κομματικά πράγματα μιλούσαν υπεύθυνα και με θάρρος, αδιαφορώντας αν με τον τρόπο αυτό εξέθεταν τον εαυτό τους στην οργή και τον εξοντωτικό διωγμό της ηγεσίας. Ένας απ' αυτούς ήταν και ο Λευτέρης Αποστόλου.

Από το 1921, σε ηλικία 16 χρονών, θ' αποδεχθεί τις αρχές του επιστημονικού Σοσιαλισμού και θα τις καταστήσει περιεχόμενο της ζωής του. Η Κατοχή θα τον βρει να είναι ο πρώτος εκλεγμένος Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Ε.Α.Μ. Μετά την ήττα και την υποχώρηση, με δυο γράμματα του θα κάνει κριτική για λάθη στην κατοχή και στον δεύτερο ένοπλο αγώνα -πράγμα που δεν θ'

αρέσει, βέβαια, στην ηγεσία Ζαχαριάδη και θα συγκρουστεί μαζί της. Αλλά και μετά την αποκατάστασή του στο Κόμμα, στα 1956, θ' ασκήσει κριτική και στην ηγεσία Κολιγιάννη, γιατί...«αντί να προωθεί το Κόμμα στο δρόμο που άνοιξε η «6η Πλατιά Ολομέλεια» του 1956, το έσερνε προς τα πίσω και με το εσωτερικό καθεστώς του Κόμματος, η Κεντρική Επιτροπή ξανααποκαθιστούσε προοδευτικά το παλιό ανώμαλο καθεστώς του Ζαχαριάδη...».

Ο Αποστόλου θα διαγραφεί (για πολλοστή φορά) στα 1958 από την ηγεσία Κολιγιάννη, που την κριτικάρισε για τα πισωγυρίσματα της στη γραμμή και την αντιδημοκρατική εσωκομματική λειτουργία. Όπως και για κάθε άλλο διαφωνούντα, έτσι και για τον Αποστόλου οι διαγραφές ήταν το προοίμιο άλλων σκληρότερων διωγμών. Μετά τη διαγραφή του από τον Κολιγιάννη, αναγκάζεται να δουλεύει σ' ένα εργοστάσιο τούβλων στο «Σολινταριτάτσια», έξω απ' το Βουκουρέστι: Έσερνε και συνέδεε τα φορτωμένα βαγονέτα με την κινούμενη αλυσίδα που τα οδηγούσε στο ζυμωτήριο...

Αλλά ενώ οι ενέργειές του και οι ενέργειες των συγγενών του στην Αθήνα αποσπούν πλέον την έγκριση εισόδου του στην Ελλάδα και από τη διαδικασία του επαναπατρισμού δεν απομένει παρά μόνο η άδεια εξόδου από τη Ρουμανία, τη νύχτα της 23ης Δεκέμβρη 1958 συλλαμβάνεται με γκαγκστερικό τρόπο στο σπίτι του, από ολόκληρη κουστωδία αντρών της ρουμάνικης μυστικής αστυνομίας. Γίνεται εξονυχιστική έρευνα στο δωμάτιο του και κατάσχονται βιβλία, χειρόγραφα, αλληλογραφία. Οδηγείται σε αυτοκίνητο. Σε όλη τη διαδρομή ως το κτίριο της ρουμάνικης ασφάλειας, στο Βουκουρέστι, θα του δέσουν με πανί τα μάτια, για να μην αντιληφθεί την κατεύθυνση και το χώρο της κράτησης του. Με δεμένα τα μάτια και με αστυνομικό να τον κρατά, σαν τυφλό, από το μπράτσο, θα διατρέξει και το εσωτερικό του κτιρίου, θα οδηγηθεί ως το γραφείο που θα του πάρουν τα στοιχεία ταυτότητας. Εκεί, για να γίνει η έρευνα πιο εξονυχιστική, θα υποβληθεί στην ταπείνωση να ξεγυμνωθεί και να μείνει μόνο με το σώβρακο. Πάντα με μάτια δεμένα και κρατημένος από το μπράτσο θα οδηγηθεί, μετά την ανάκριση στο κελί του. Και κάθε τόσο το ίδιο και το ίδιο: Από το κελί στον ανακριτή και από τον ανακριτή στο κελί πάλι. Επί 82 μέρες!

Αλλά γιατί η γκαγκστερική σύλληψη του βετεράνου Έλληνα αγωνιστή και η βάνανυση μεταχείριση του;

Ως τότε ο Αποστόλου είχε ζήσει στη σοσιαλιστική Ρουμανία επί έντεκα χρόνια. Από το τέλος του 1947. Και δεν έκανε τίποτα που να τον ενοχοποιεί και να δικαιολογείται η σύλληψη του. Τι μεσολάβησε, λοιπόν;

Το καταγγέλλει ο ίδιος στη βιογραφία του, που δημοσιεύτηκε στο τεύχος του Γενάρη 1965 της «Ανανεωτικής Ομάδας Δημοκρατικής Αριστεράς» (Α.Ο.Δ.Α.). Η κολιγιαννική ηγεσία, αφού τον διέγραψε για την κριτική που άσκησε στη γραμμή της, θέλησε να εμποδίσει και τον επαναπατρισμό του. «Επεζήτησε», λοιπόν, και πέτυχε τη σύλληψή του. Τον διέβαλε στις ρουμάνικες αρχές, λέγοντας ότι «ο Αποστόλου δεν πρόκειται απλώς να επαναπατριστεί· γυρίζοντας στην Ελλάδα, θα κάνει ζημιά...».

Οι ρουμάνικες αρχές, ικανοποίησαν το αίτημα αυτό της ηγεσίας του ΚΚΕ. Για να προσδώσουν «νομιμοφάνεια» στη σύλληψη και κράτηση του Αποστόλου, μετέτρεψαν την κολιγιαννική ίντριγκα σε κατηγορία, ότι «... από τις αρχές του 1957, είχε αρχίσει με άλλους υπονομευτική δουλειά κατά της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ρουμανίας...».

Εξωφρενική κι ασύστατη, βέβαια, η κατηγορία. Αποτέλεσε όμως τη «βάση» να κρατηθεί και ν' ανακριθεί επί 82 ολόκληρες μέρες ο Έλληνας αγωνιστής. Έχει σημασία να γνωστούν οι φοβερές συνθήκες ανάκρισης και κράτησης του. Τις πληροφορούμαστε από τον ίδιο το σύντροφο Αποστόλου. Τις περιγράφει στο ανέκδοτο και ανολοκλήρωτο βιβλίο του που έχει για τίτλο «82 μέρες». Σταχυολογούμε και παραθέτουμε περιληπτικά:

Ο κανονισμός, εξοντωτικός και παράλογος...

Από τις 5 το πρωί του εγερτηρίου ως τις 10 το βράδυ, την κατάκλιση, δεν επιτρέπεται ούτε καθιστός να κοιμηθείς, ούτε τα μάτια σου να κλείσεις. Μπορείς να περπατάς ή να κάθεσαι, με κρεμασμένα όμως, πόδια στο κρεβάτι.

Απαγορεύεται, όταν κάθεσαι, ν' ακουμπάς, έστω και για λίγο, την πλάτη στον τοίχο.

Όταν κοιμάσαι δεν επιτρέπεται να καλύπτεις το πρόσωπο με το σκέπασμα ούτε να το 'χεις στραμμένο προς τον τοίχο. Μόνο προς το ταβάνι και προς την πόρτα.

Την ημέρα, ο κρατούμενος πρέπει να κρατά απόλυτη ησυχία. Στα όργανα της φυλακής του θα μιλά σε πολύ χαμηλό τόνο.

Όταν θ' ανοίγει η πόρτα του κελιού, ο κρατούμενος οφείλει να προχωρεί αμέσως προς το βάθος και, με το πρόσωπο προς τον τοίχο, θα περιμένει εκεί σε στάση προσοχής ωσότου το όργανο τον διατάξει τι θα κάνει.

Δεκαεπτάωρη αδράνεια στο κελί. Χωρίς ύπνο. Χωρίς έξοδο για καθαρό αέρα. Χωρίς χαρτί και μολύβι. Ησυχία τάφου... Ό,τι χρειάζεται για να σε τσακίσουν σωματικά και ψυχικά.

Το φαγητό; Νερόβραστο ξινολάχανο, που βρωμάει. Πατάτες γιαχνί, σχεδόν χωρίς λάδι. Το κόκκινό τους απ' το πιπέρι, όχι από ντομάτα. Μακαρόνια νερόβραστα, λαπαδιασμένα, με σάλτσα από τριμμένο κοκκινοπίπερο.

Ο Αποστόλου έμεινε 82 μέρες στην πιο αυστηρή απομόνωση που είχε γνωρίσει σε όλο τον πολύχρονο κατατρεγμό του από τον ταξικό αντίπαλο. Ανακριτές και φύλακες τον βρίσκανε.

Ολοκαύτωμα της σοσιαλιστικής ιδέας αυτός -του φέρθηκαν βάνανουσα, σαν να είχαν να κάνουν με ορκισμένο εχθρό του Σοσιαλισμού. Τον ταπείνωσαν. Τον απείλησαν να συμμορφώνεται απόλυτα με τον κανονισμό και «να προσέχει», γιατί...

Ο επάλληλος κύκλος του δράματος - Ο τραγικός θάνατος του Νίκου Ζαχαριάδη

Πόσες συλλήψεις και εξορίες αντιφρονούντων πολιτικών προσφύγων έγιναν όσο ανεβοκατέβαιναν οι διάφορες ηγεσίες στο ΚΚΕ έξω από την Ελλάδα;

Άγνωστος ο συγκεκριμένος αριθμός. Μόνο από τη μνημόνευση μερικών αριθμών και την εξιστόριση διαφόρων περιπτώσεων θα μπορούσε ίσως, να υπολογιστεί κατά προσέγγιση.

Αλλά από τότε άρχισαν στην προσφυγιά οι συλλήψεις και οι εξορίες;

Αν δεχτούμε -και συντρέχει κάθε λόγος να το δεχτούμε- ότι οι συλλήψεις αξιωματικών και μαχητών που γίνονταν ως τις τελευταίες μέρες του αγώνα του Δημοκρατικού Στρατού είχαν την συνέχεια τους και όταν εγκαταλείψαμε τα βουνά της Ελλάδας, τότε μπορεί να υποστηριχθεί πως οι συλλήψεις και οι εξορίες «εγκαινιάστηκαν» ουσιαστικά από τον πρώτο, κιόλας, χρόνο της εγκατάστασης μας στις σοσιαλιστικές χώρες -χωρίς να ξεχνάμε πως υπήρξαν και περιπτώσεις που συλλήψεις συντρόφων στο βουνό, δεν ακυρώθηκαν αλλά παρατάθηκαν σε ξένο τώρα, έδαφος.

Την ίδια χρονική σύμπτωση εμφανίζει, άλλωστε, και η ιδεολογική εσωκομματική πάλη, που αρχίζοντας απ' το βουνό (Ζαχαριάδης - Μάρκος) συνεχίστηκε με τα χρόνια όλο και πιο λυσσαλέα στην πολιτική προσφυγιά με κύριο πάντα άξονα, την πάλη για την αντικατάσταση της αποτυχημένης ηγεσίας, για τη χάραξη μιας σωστότερης κατεύθυνσης, που ν' ανταποκρίνεται στη μεταβαλλόμενη κατάσταση της χώρας, να εξασφαλίζει τη δημοκρατική λειτουργία του κόμματος, τον εκσυγχρονισμό και την αυτονομία του.

Εξορία και ο Ζαχαριάδης...

Οι αντιδημοκρατικές δομές στο ΚΚΕ είναι βαθιές και αναλλοίωτες. Την επομένη του 20ού Συνεδρίου, όπου στιγματίστηκε η σταλινική θηριωδία και αναγγέλθηκε η επαναφορά της σοσιαλιστικής νομιμότητας, η κολιγιαννική ηγεσία, που είχε αντικαταστήσει τη ζαχαριαδική, δεν ξέχασε τίποτε από τις παλιές μεθόδους δίωξης και παραμερισμού των αντιπάλων. Όση απανθρωπιά είχαν οι διωγμοί του Ζαχαριάδη κατά των αντιπάλων του, τόση και περισσότερη περίμενε τώρα τον ίδιο. Το τραγικότερο και το πιο ειρωνικό είναι ότι ο Ζαχαριάδης πιάστηκε τη στιγμή ακριβώς που παρακολουθούσε το 20ό Συνέδριο, σαν προσκαλεσμένος του ΚΚΣΕ. Αμέσως μετά τη σύλληψή του καθαιρέθηκε και τέθηκε υπό περιορισμό. Μέχρι το 1962, εργαζόταν επιτηρούμενος σ' ένα εργοστάσιο, έξω από τη Μόσχα. Όταν όμως, έγινε κάποιος θόρυβος με τις ενέργειές του για την επιστροφή του στην Ελλάδα, βρέθηκε εξόριστος στην πόλη Σουργκούτ της Σιβηρίας. Εκεί ζούσε σε καθεστώς αυστηρής απομόνωσης, χωρίς καμιά δυνατότητα επικοινωνίας με Έλληνες και ανάπτυξης οποιασδήποτε πολιτικής δράσης. Στην κόρη του που από την Τσεχοσλοβακία πήγε να τον δει, έγινε αυστηρή έρευνα για να αποκλειστεί η μεταφορά οποιωνδήποτε μηνυμάτων στον έξω κόσμο. Αλλά και πριν εκτοπιστεί στην εξορία, η απόγνωση του ήταν τόση ώστε να πει κάποτε στο Γούσια: «Είναι ζήτημα αν μια φορά το μήνα μπορώ να δώσω ένα αυγό στο μικρό γιο μου Σιφάκο».

Είναι γνωστό, πως στην 7η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ (1957) εκτός από τη

διαγραφή του από μέλος του ΚΚΕ, διατυπώθηκαν σε βάρος του κατηγορίες ότι «είναι ύποπτος» και αποφασίστηκε η «εξέταση» της υπόθεσης του -μια «εξέταση» που με στόχο την πολιτική εξουθένωση του παρατάθηκε επί δέκα χρόνια... Η φρικτή αυτή μεθοδολογία πολιτικής σπίλωσης εσωκομματικών αντιπάλων δεν αποτελεί, βέβαια, «πρωτοτυπία» του Κολιγιάννη. Την είχε εγκαινιάσει πολύ νωρίτερα ο Στάλιν και είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις επί Ζαχαριάδη, με αποτέλεσμα να εκμηδενιστεί ένα σημαντικότατο ηγετικό δυναμικό του ΚΚΕ, όπως, ο Άρης Βελουχιώτης, ο Γιώργος Σάντος, ο Νίκος Πλουμπίδης, ο Μάρκος Βαφειάδης, ο Παρτσαλίδης, ο Καραγιώργης και τόσοι άλλοι. Την ίδια σκληρή μεθοδολογία που κληροδότησε στους διαδόχους του, δοκίμαζε τώρα στο πετσί του ο Νίκος Ζαχαριάδης. Τα εγκλήματα που διέπραξε ο Ζαχαριάδης σε βάρος εκατοντάδων συντρόφων, δεν είναι λόγος να μην προσέξει κανείς και το προσωπικό του δράμα.

Ο Ζαχαριάδης δεν συμβιβάστηκε και δεν δέχτηκε παθητικά την καινούρια του μοίρα. Παρά την απομόνωσή του, με γράμματα και υπομνήματα κατάγγειλε και διαμαρτυρήθηκε για τον τρόπο της καθαίρεσης του από ηγέτη του ΚΚΕ, για τον περιορισμό και την εξορία του στην παγωμένη Σιβηρία. Πέτυχε να διατηρεί μια κάποια «παράνομη» επαφή με τους πολυάριθμους οπαδούς του της Τασκένδης, και στις «Λαϊκές Δημοκρατίες», να καθιστά αισθητή την παρουσία του, με σπάνιες, έστω, συνεντεύξεις σε αθηναϊκές εφημερίδες και με γράμματα σε πολύ γνωστούς και φίλους του στην Ελλάδα... Πάλεψε με ιδιαίτερη επιμονή και αποφασιστικότητα για να αποκατασταθεί δημόσια η σπιλωμένη αγωνιστική του τιμή κι αξιοπρέπεια. Έκανε πολλές απεργίες πείνας και τελικά, μετά από δεκάχρονο αγώνα, επέβαλε στην ηγεσία Κολιγιάννη να αναγνωρίσει, με ειδική απόφαση της, «πως δεν υπάρχουν στοιχεία» που να «αποδείχνουν» ότι ο Ν.Ζαχαριάδης είναι πράκτορας του εχθρού κ.λπ. Πάλεψε με επιμονή να του επιτραπεί να επιστρέψει στην Ελλάδα χωρίς να το πετύχει.

Ο Ζαχαριάδης ζούσε στην πόλη Σουργκούτ της Σιβηρίας, εργαζόμενος σε κρατική δασική επιχείρηση. Έμεινε στην εξορία επί 17 χρόνια. Παρά τη γερή κράση του, στα τελευταία δέκα χρόνια της ζωής του, αισθάνεται τις δυνάμεις του να κάμπτονται από τις κακουχίες. «*Η υγεία μου (καρδιά κατά πρώτο λόγο) δεν πάει και τόσο καλά και θέλω να γυρίσω να πεθάνω κάτω...*», θ' αναφέρει σε γράμμα του με προορισμό την Ελλάδα. Με κλονισμένη την υγεία και με ζωή γεμάτη στερήσεις, ζήτησε με γράμμα προς την Κ.Ε. του ΚΚΣΕ (23/2/1968), να του αναγνωριστεί η ιδιότητα του πολιτικού μετανάστη και να του χορηγηθεί σύνταξη: «*Την πιο μικρή*

σύνταξη που παίρνει ο “κοινός θνητός” στην Σοβιετική Ένωση...».

Ο Ζαχαριάδης πέθανε στον τόπο της εξορίας του (Σουργκούτ) την 1η Αυγούστου του 1973, μακριά από την πατρίδα του, χωρίς να ‘χει δίπλα του κανένα συγγενή, κανένα συναγωνιστή και σύντροφό του. Η ηγεσία Φλωράκη-Λουλέ έδωσε στα έντυπά της μια λιγόλογη ανακοίνωση για να μας πει πως «...ο Ζαχαριάδης πέθανε στην Σοβιετική Ένωση...συνταξιούχος!». Οι οπαδοί του, και πιο συγκεκριμένα ένας στενός συνεργάτης του (Γούσιας), έγραψε ότι «... η σύλληψη και η κράτηση του Ζαχαριάδη στην εξορία επί δέκα επτά χρόνια, μέχρι τη δολοφονία του, είναι μια απαγωγή από ένα επίσημο κράτος ξένου πολίτη, χωρίς να έχει παραβιάσει σε τίποτα τους νόμους της χώρας που τον απήγαγε. Είναι η πιο ωμή καταπάτηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του διεθνούς δικαίου...».

Επίμετρο

Όταν, ανύποπτοι και ενθουσιώδεις νέοι, προσχωρούσαμε στο κομμουνιστικό κόμμα, το κάναμε γιατί, μαζί με πολλά άλλα υψηλά μηνύματα της ιδεολογίας του, προσδοκούσαμε ότι το κόμμα αυτό θα λειτουργεί σαν ο αναμορφωτής της κοινωνίας, σαν ο σοφός δάσκαλος που βοηθά τα μέλη του, στο καμίνι της ζωής και της πάλης, να φθάσουν στη μεγαλύτερη δυνατή ανθρώπινη τελειότητα. Με την έννοια αυτή αποδεχθήκαμε και τα «οργανωτικά μέτρα», που, προβλεπόμενα από το καταστατικό, θα μπορούσαν ν’ ασκήσουν τη «διαπαιδαγωγική πρωταρχικά επίδρασή τους», όταν παίρνονται με πνεύμα κομματικής δικαιοσύνης. Στο σταλινικό όμως ΚΚΕ, δεν πρυτανεύει, κατά κανόνα, τέτοιο πνεύμα.

Τα «οργανωτικά μέτρα» επιβάλλονται όχι τόσο για να υπηρετηθεί η υπόθεση της επανάστασης, όσο για να διασφαλιστεί η ισόβια παραμονή της ηγετικής ομάδας. Γι’ αυτό λειτούργησαν και λειτουργούν σαν καθαρή τιμωρία και φίμωτρο, σαν μέσο τρομοκρατίας. Σαν εξοντωτικός πολιτικός διωγμός των αντιφρονούντων.

Δέσμιες όλες της εξάρτησής τους απ’ το ΚΚΣΕ, που τις διόρισε, ετερόφωτες και χωρίς αυτοτέλεια, υπέταξαν τις επιλογές του ΚΚΕ στην πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης, με συνέπεια το ελληνικό κίνημα να οδηγηθεί σ’ αλλεπάλληλες καταστροφές και τα σπίτια των Ελλήνων αγωνιστών να ‘ναι συνεχώς βυθισμένα στο πένθος. Στην επιδίωξη να καταπνιγεί κάθε κριτική, να κουκουλωθεί η ευθύνη για τις ήττες και να διασφαλιστεί η εξουσία τους στο κόμμα, εφάρμοσαν κι εφαρμόζουν τις σταλινικές μέθοδες αντιμετώπισης της εσωκομματικής διαπάλης: Φανάτισμα αγνών αγωνιστών και θηριώδης διωγμός κατά των διαφωνούντων.

Αναμφισβήτητες και πολύ υπαρκτές οι τεράστιες δυσκολίες της επανάστασης και

της οικοδόμησης του Σοσιαλισμού. Αναμβισβήτητα και η υπονομευτική δραστηριότητα του εχθρού... Τις «δυσκολίες και την υπονόμηση» (που μετεπαναστατικά μπορούσαν ν' αντιμετωπισθούν ασύγκριτα ευκολότερα) ο Στάλιν, διογκώνοντάς τις σκόπιμα, τις επικαλέστηκε σαν πρόσχημα για να δικαιολογήσει την καταπίεση του μεγάλου ρώσικου λαού, τους διωγμούς και τη φυσική εξόντωση των ιδεολογικών αντιπάλων του μέσα στο κόμμα, για να στερεώσει την προσωπική του εξουσία.

Το μεγαλύτερο πλήγμα κατά του διεθνούς κινήματος θα διαμορφωθεί και θα επιβληθεί (και μέσω της Γ' Κομμουνιστικής Διεθνούς) με ένα ολόκληρο σύστημα ιδεών και αντιλήψεων για όλα τα προβλήματα της επανάστασης, της οικοδόμησης του Σοσιαλισμού, της κομματικής λειτουργίας και μέσα σ αυτό και η θεσμοποίηση του εσωκομματικού διωγμού, τα βασανιστήρια, η φυσική εξόντωση των διαφωνούντων. Και αυτά θα συμβαίνουν παντού: Στη Σοβιετική Ένωση, στην Κίνα, στις άλλες Λαϊκές Δημοκρατίες, στα εκτός εξουσίας κόμματα -σταλινικού τύπου. Παταγώδεις αποτυχίες στη σοσιαλιστική οικοδόμηση από γκάφες της ηγεσίας θ' αποδίδονται στις αιώνιες «αντικειμενικές δυσκολίες» στην «πίεση του ιμπεριαλισμού». Οι διαφορετικές απόψεις στο Κόμμα θα ερμηνεύονται όχι σαν αντανάκλαση των αντιφάσεων που έχει και μια σοσιαλιστική κοινωνία, όχι σαν καλόπιστη αναζήτηση, μέσω του διαλόγου, της ορθότερης λύσης τους, αλλά σαν έργο της υπονομευτικής δράσης του εχθρού. Όσοι εκφράζουν διαφορετική από τη σταλινική ηγεσία άποψη χαρακτηρίζονται «ύποπτοι», «πράκτορες του ιμπεριαλισμού», «αντεπαναστάτες», «προδότες»...

Στην εμφάνιση και στη συχνά ανελέητη χρήση του διωγμού στο ΚΚΕ έπαιξαν σημαντικό ρόλο και οι πολλές ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με τις συνθήκες ίδρυσης, τις μορφές δράσης και τη σκληρότητα των αγώνων που διεξήγαγε το κόμμα. Καθοριστικό όμως ρόλο έπαιξε η ανεπιφύλακτη αποδοχή των γνωστών 21 αυταρχικών όρων της Γ' Κομμουνιστικής Διεθνούς, η τυφλή συμμόρφωση προς τους όρους αυτούς και προπαντός η δουλική αντιγραφή του σοβιετικού προτύπου σε όλα -απ' τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς και τις πολιτικές επιλογές, απ' τις δομές οικοδόμησης και λειτουργίας του κόμματος, ως τις βίαιες σταλινικές μέθοδες επίλυσης των εσωκομματικών διαφορών...

Το καθοριστικό, για την τύχη της επανάστασης, θέμα της εσωκομματικής δημοκρατίας, πρέπει να βρίσκεται πάντα στην «ημερήσια διάταξη». Να είναι συνεχής η επαγρύπνηση και η ετοιμότητα των αγωνιστών για αποφασιστική παρέμβαση όταν παραβιάζεται και στο ελάχιστο η δημοκρατία στο κόμμα, όποια

κι αν είναι τα προσχήματα και οποιαδήποτε η καθοδήγηση. Μόνο έτσι θα καταστεί σεβαστή η δημοκρατία από όλους. Μόνο έτσι δε θα περιπέσει και πάλι το κίνημα στο όνειδος του εσωκομματικού) διωγμού και στις συμφορές που δοκίμασε. Έγκαιρη και καταλυτική αντίσταση σε κάθε μορφή υποτροπιασμού του εσωκομματικού διωγμού, αυτή πρέπει να είναι η στάση από δω και πέρα κάθε πραγματικού κομμουνιστή.

Πηγή: Εκτενή αποσπάσματα από το βιβλίο «Γιατί με σκοτώνεις σύντροφε;» του Θωμά Δρίτσιου (στέλεχος του ΚΚΕ, ΕΑΜ και ΔΣΕ)